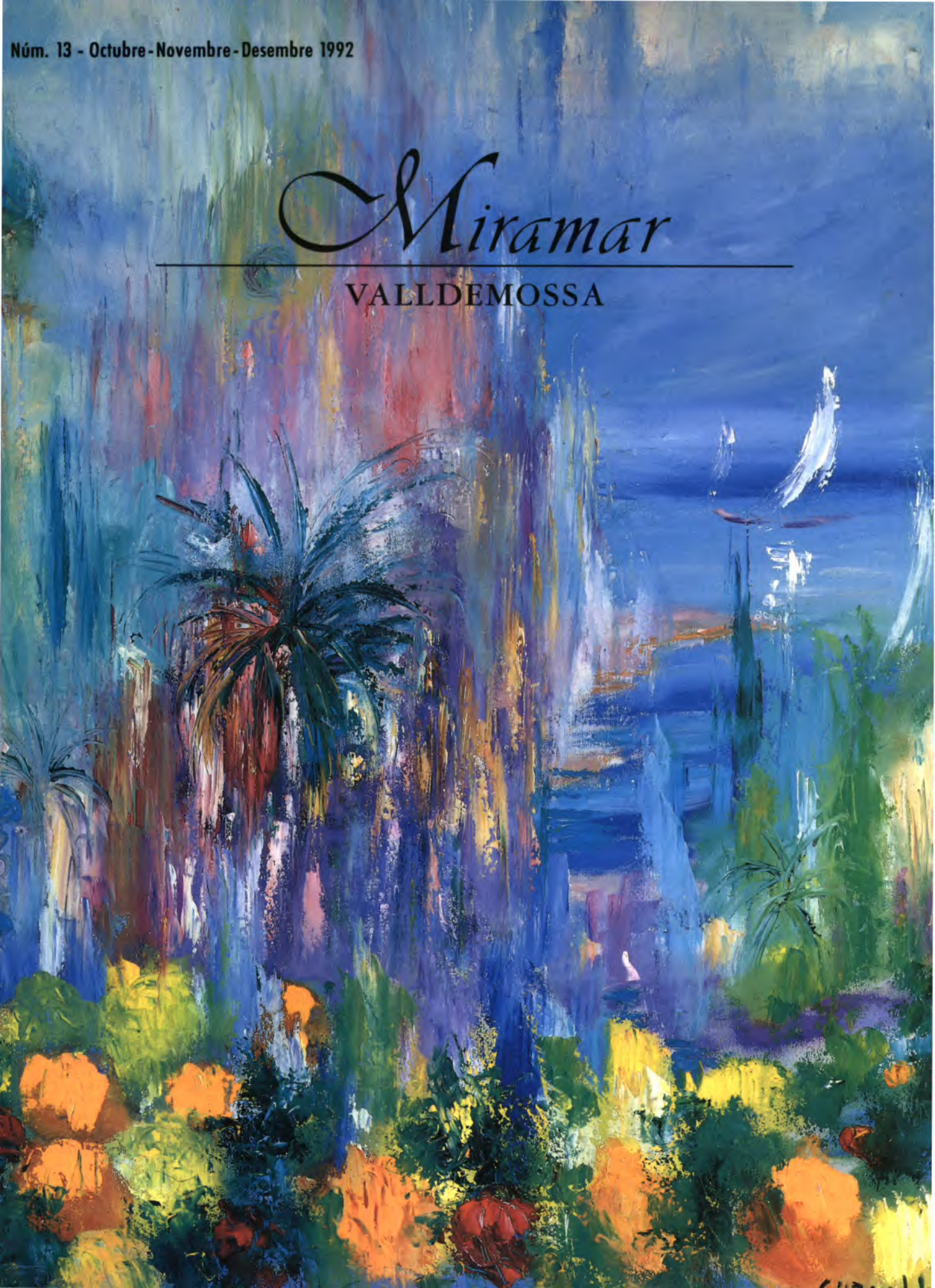

Núm. 13 - Octubre - Noviembre - Diciembre 1992

Miramar

VALLEDEMOSA

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon 61 23 77
VALLDEMOSSA

I · M · P · R · E · N · T · A
POLITECNICA

LLIBRES I IMPRESSOS

Carrer de Can Troncoso, 3 - Tel. 71 26 60
07001 PALMA DE MALLORCA

Edicions Cort

CALLEJERO
DE
PALMA

UN INSTRUMENT NECESSARI

Carrer Can Troncoso, 3
Tel. 71 27 80 — Fax 72 00 36
07001 PALMA DE MALLORCA

COORDINACIÓ

Antònia Serrano i Darder

EQUIP DE REDACCIÓ

Antònia Maria Calafat i Rivas

Margalida Calafat i Torres

Nicolau S. Cañellas i Serrano

Rafael Estaràs i Estaràs

Miquel Joan i Salvà

Catalina Julià i Noguera

Jaume Moià i Villalonga

Joan Carles Palos i Nadal

Benigne Palos i Vadell

Miquel Ripoll i Rullán

Antònia Serrano i Darder

Matilde Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Darder

Sebastià Trias i Mercant

INFORMACIÓ ESPORTIVA

Bartomeu Torres i Morell

Lluís Oliver Barceló

INFORMACIÓ MUSICAL

Jaume Capllonch

Maria José Mas

Ramon Andreu

DIBUIX I FOTOGRAFIA

Concepció Bauçà de Mirabò

Maria Josep Calafat i Rivas

Toni Gelabert i Serrano

Joana Lladó i Vila

Josep Lladó i Vila

Miquel Massutí Pascual

Antoni Muntaner i Bujosa

Josep Antoni Serrano i Darder

Pere Bru Serrano i Torres

Joan Tortella i Araque

ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC

Antònia Maria Calafat i Rivas

Catalina Julià i Noguera

COL·LABORACIONS

Josep Cañellas Riera

Maria Dolors Estrades i Calafat

Jaume Miró-Granada Gelabert

Josep Nicolau Bauzá

Joana Serra de Gayeta

MAQUETACIÓ

Documenta Balear, SA

IMPRESSIÓ

Impremta Politècnica

DIPÒSIT LEGAL

PM 761-1989

EDITORIAL	4
INVESTIGACIÓ	
Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa: Cruellas, Cruïlles, Cruïllas	5
MALALTIES I REMEIS	
Ferides o talls	6
VALLDEMOSSA DINS LA MEMÒRIA DEL TEMPS	
La senyoritació patrimonial de la nostra vila	7
METEOROLOGIA	
Situacions meteorològiques generals i el temps a Valldemossa	8
COL·LABORACIONS	
Impressions d'un mallorquí a l'Alemanya de l'Est.....	10
Josep M. Llompert, gràcies, amic i mestre	11
El retaule major de l'església de Deià	12
ENTREVISTES	
Entrevista amb el president de l'AJV	15
LA VILA	
Ajuntament	17
Notícies	20
Festes de la Beata	22
IMATGES D'ANTANY	24
NOTÍCIES	
Cròniques de na Dolores	26
MARXA JOVE!!	
Racó del jovent	29
CULTURA	
La veu dels nostres poetes i glosadors	30
MÚSICA	
Festivals de Mallorca	32
Anècdotes del Festival Chopin 1992	33
CULTURA	
CXXV aniversari de l'arribada a Mallorca de l'Arxiduc Lluís Salvador	35
Joan Fuster	35
Andreu Bestard i Mas	35
La capelleta del beat Ramon	36
Llibres i revistes	38
ESPORT	
Tennis. Torneig Beata 92	39
Torneig de dobles Sant Bartomeu 92	39
Nadal 92	39
Cursa de bicicletes	39
EXCURSIONISME	
Excursió a s'Avenc de Son Pou	40
BÚSTIA / CUINA	41
ENTRETENIMENTS	
Com els nostres padrins entretenien els seus néts	41

Els articles publicats a la revista expressen únicament l'opinió dels seus autors

La Revista *Miramar* és una revista trimestral. Tanca l'edició per als diferents números que edita durant l'any el darrer dia dels mesos següents: febrer, maig, agost i novembre. Passat aquest termini, les col·laboracions o fotografies seran per al proper número. Gràcies.

AGRAÏMENT: L'OCB agraeix profundament a l'artista pintor Josep Coll i Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les portades de la Revista *Miramar*, les quals reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

“Hem seguit una estrella i aquí s’ha acabat la seva llum. Som al punt just. Aquí m’he trobat a mi mateix.”

Aquestes paraules reflecteixen per si mateixes com s’ha arribat a integrar Nils Burwitz dins aquest poble nostre.

I si l’amic Nils arribà seguint una estrella prometedora amb una confiança plena, no meys veritat és que amb ell arribà tot un seguit de llum estelar per al poble que el va acollir, Valldemossa. I deim això perquè Nils ens ha mostrat tot un ventall d’aspectes d’universalitat tan difícils avui en dia de copsar. Amb el seu exemple de caminant que cerca el seu destí ens ha fet veure quanta sort tenim els qui hem nascut, hem viscut aquí des de sempre, des de fa tantes generacions...

Per tant, és un deute nostre mantenir el poble de Valldemossa tan acollidor com el veié Chopin, l’Arxiduc Lluís Salvador o Nils Burwitz.

I hem de ressaltar aquí la semblança que podem establir entre l’Arxiduc i Nils pel que fa a la cultura i a la llengua nostra. Fa cent vint-i-cinc anys arribà a Mallorca Lluís Salvador estimant en tot moment

la nostra llengua que, a més de parlar, va escriure en obres com ara *Lo què sé de Miramar*, *Somnis d’estiu arran de mar...* també arreplegà rondalles, cançons, etc. Un segle després arribà aquí Nils Burwitz, un home de terres llunyanes que sabé estimar en tot moment la nostra llengua i cultura, i prova d’això és el pregó que va fer enguany per les festes de la Beata.

L’Arxiduc i Nils ens han donat una lliçó. Cal que en prenguem exemple i els imitem i visquem en la nostra llengua en la vida quotidiana i també en les nostres pregàries, en les de cada dia i en les de les ocasions solemnes, com els cants i la novena a la santa valldemossina, Catalina Tomàs.

Ensenya’ns cada dia un poc més, Nils, la immensa sort que tenim. Tant de bo tots puguem trobar l’equilibri que tu has trobat.

Rep de tots nosaltres moltes abraçades creatives, universals, històriques, curatives, paternals, angèliques i artístiques. Sigues benvingut un altre cop més i que les profecies millors que per a tu ja s’han complert, també s’acompleixin per a aquest poble, tan nostre com teu, que és Valldemossa estimada.

**AUTOCARS
UNIBUS**

- Autocars de gran confort
- Aire acondicionat
- Totes les capacitats

Gremi de Fusters, 11. Edifici Urbis
Tels. 29 07 35 - 75 41 36
Fax 20 41 58 - Tlx. 69100
07009 Palma de Mallorca

Orígens i escuts dels llinatges de Valldemossa

CRUELLAS, CRUÏLLES, CRUÏLLAS

Escut: Els Cruïlles, barons de Cruïlles, tenen per armes: Camper de gules sembrat de creuetes d'argent. Uns altres porten losanjat d'or i de sable.

Cruïlles, llinatge de l'estament noble del Principat de Catalunya, que prengué el nom del seu domini originari de Cruïlles (Baix Empordà). El primer individu de la línia troncal documentat amb aquest nom fou Humbert de Cruïlles (1136), així mateix sembla que en poden ésser considerats antecessors directes un Gilabert (I), que testà el 1035, el seu fill, que vivia entre el 1035 i el 1062 Jofre (I), Jofre (II), que anà amb Ramon Berenguer III a Mallorca (1114) i Gueveu (1125), potser pare d'Humbert de Cruïlles.

Cruïlles, Gilabert de. Noble empordanès. Es destacà en la Conquesta de Mallorca (1229), a la qual contribuí amb 30 cavallers i els seus peons corresponents. Fou vicari del Temple a Mallorca i en el Repartiment li correspongué un camp prop de Ciutat.

Cruïlles Bestracà, Gilabert de. Noble Empordanès (1225-1300). Serví

els reis d'Aragó Jaume I, Pere el Gran, Alfons el Benigne i Jaume el Just. El 1281, s'encarregà de les relacions amb Jaume II de Mallorca. S'entrevistà amb el monarca mallorquí i intentà d'evitar una aliança entre la Corona de Mallorca i el Regne de França. El seu nét, Gilabert de Cruïlles Dionís (?-1348) es casà amb Constança de Mallorca, filla natural del rei Sanç de Mallorca.

De l'Arxiu Municipal de Valldemossa tenim notícies d'un escrit referent als deures i les feines que ha de fer l'escolà major de la parròquia de Valldemossa, de nom Sebastià Cruellas (gener de 1704).

El prevere Pere Jaume Cruelles fou rector de S'Arracó i va construir el temple parroquial d'aquella vila. Per la seva iniciativa es va fer el retaule de Sant Roc (1865) a la parròquia valldemossina, que fou costejat per la família Cruellas en acció de gràcies perquè entre els seus no hi hagué cap víctima del còlera. La pintura és obra del pintor i fotògraf Virenque, nat a Montpeller i casat amb Francisca Simó Cruellas, els quals, per fugir de Ciutat, visqueren amb els seus parents a Can Simó, Valldemossa, el temps que va durar l'epidèmia.

Un altre prevere nebot de l'anterior, de nom Sebastià Cruellas, fou famós per la seva generositat. Va repartir els seus béns, fins i tot les seves robes i calçats, entre els necessitats. Va deixar deutes a la seva mort, causada pel tifus que va contreure cuidant un malalt per tal d'evitar que la dona i els fills es contagiassin.

El llinatge que dona nom a Commercial Cruellas té les seves arrels al nostre poble.

Cruellas és un llinatge en recessió a Valldemossa, actualment el porten de primer contades persones del nostre poble: a Ses Campaneres, Pere; a Son Maixella, Salvador i Tomeu i a Son Calafat, Joana.

Miquel Ripoll Rul·lan

RESTAURANT ES PORT

ESPECIALITATS
Peix, marisc i paella

Teléf. 61 25 41 PORT DE VALLDEMOSSA
(Mallorca)

FERIDES O TALLS

- Ferida o tall

Lesió produïda en un cos amb solució de continuïtat dels seus teixits, per instrument agut o tallant.

Entre alguns remeis recollits per l'Arxiduc Lluís Salvador, en destaquem tres:

- Quan els pagesos es fan un tall usen una teranyina.

- Els torners s'hi posen una mina de llapis amb un paper de fumar a sobre.

- Quan hom s'ha ferit la pell, és suficient escampar sobre l'esgarrinxada polvres de midó.

Tant la **teranyina** com el **paper de fumar** i el **midó** serveixen com a aglutinants de les plaquetes, d'aquesta manera faciliten la coagulació de la sang de les ferides i el posterior guariment.

A les rondalles mallorquines de mossèn Alcover també trobam receptes per cicatritzar els talls o les ferides; vegem-ne un parell:

- Una lliura d'oli verjo ha de bullir un quart dintre d'una greixonera nova de trinca. S'han de plomar dos gorrons de viu en viu i tirar-los dins l'oli bullint. Es retira del foc, i quan ha refredat de manera que sols està tebi se n'untan les ferides. Al cap d'una hora, es tornen a untar i al cap d'una altra hora es repeteix l'operació.

- Posar-hi reïna.

Joan Muntaner Bujosa va publicar aquesta recepta al *Bulletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*:

— "Per fer bàlsam molt bo per curar qualsevol ferida fresca: Posaràs una quantitat d'oli d'olives del que

ordinàriament es menja, la que et pareixerà, amb una porció corresponent de vi bo del millor que trobaràs, negre o blanc i una porció corresponent de flor o tendrum de romaní, collit en el mes de maig, dins una olla nova o un test d'olla i ho bolliràs al foc fins que tu mateix coneixeràs que estarà i no es coneixerà que hi ha vi. Després llevaràs la flor o tendrums del romaní i hi posaràs una porció de

reïna de pi, la que consideraràs que serà bastant, i posant-ho una altra vegada en el foc li deixaràs donar dos o tres bulls fins que s'aferri als dits i faci fil llarg sense rompre's, i després l'estojaràs i tindràs un bàlsam mixt espès de molt bona qualitat i de color d'or. Per cada lliura d'oli es posarà una quarta de vi."

Galmés Riera va recollir aquestes receptes en les quals s'usava la reïna:

- Oli de reïna. S'encalenteix l'oli de reïna mascle de pi ben picada. Aquest oli, a més de per a les ferides, és molt bo per als talls de fred.

- La reïna mascle de pi ben picada es posa damunt les ferides i es menja la carn esquinçada.

La **reïna o resina** és una substància orgànica de diverses espècies, principalment d'origen ve-

Dibuix de Toni Gelabert

getal, sòlida o semi-sòlida, groga o bruna, transparent o translúcida, insoluble a l'aigua i soluble a l'éter i l'alcohol. Té aplicacions en la medicina popular.

Una recepta molt corrent a Mallorca era la següent:

- Oli de serp. Es fa fregint una serp viva agafada al mes de maig i posant-la dins una botella plena devers la meitat d'oli verjo del bo. S'ha de tenir tot un any a la serena.

Finalitzaré amb una oració remeiera per guarir els talls:

- Tall fet, tall vist,
es curi tan aviat
com les llagues de Jesucrist.

Cal dir-la tres vegades i també tres parenostres.

Matilde Serrano Darder

La vila i la gent (8)

LA SENYORITZACIÓ PATRIMONIAL DE LA NOSTRA VILA

¿Heu pensat quin transtorn social suposà en el segle XV el traspàs de la propietat de les possessions de les mans dels pagesos valldemossins a les mans dels senyors de Ciutat?

El principi segons el qual la terra és per a qui la treballa ja no tendria sentit. Una societat en la qual la propietat de la terra i la força del treball estaven equilibrades es converteix en una vila de treballadors. Els nous propietaris, senyors de Ciutat, no són valldemossins. Un procés de senyorització desmantellava definitivament el ruralisme patrimonial de la nostra vila. Des d'aquest moment la vida valldemossina tindrà un altre significat. ¿Potser hauríem de cercar aquí la forta dialèctica entre els senyors i els pagesos valldemossins, tan típica de la nostra història local?

Un text del segle XV ho aclareix força.

“Lo discret Anthoni Miquel Morro, habitant de la dita Ciutat, té e posseix en lo terme de la Villa e parròquia de Valldemussa, dues possessions contigües la una de les quals antigament era Jaume Forn e la altra den Casador pagesos e habitants de dita parròquia qui per los carrechs de aquella, contribuïen en los carrechs de dita parròquia.

Lo honorable mossèn Francesch Morell, quodam o sos hereus tenen o posseixen en lo dit terme, una alcharia appellada Pastorig, la qual fonch de Pere Prexana pagès e habi-

Dibuix de Pedro Sureda.

tador de la dita parròquia.

Lo honorable en Mateu Gelabert, mercader, habitant de Ciutat, té e posseix en lo dit terme, una alcheria la qual antigament eren dues, una de les quals era den Antoni Porcell, i la altra de n'Ordines, pagesos e habitants de la dita parròquia.

Lo honorable en Pere Salvat, mercader habitant de la dita parròquia, té e posseix en lo dit terme, una possessió, la qual chirca de un any ha aquest aquella den Joan Rubert pagès e habitador da dita parròquia.

Los hereus de misser Burgarello, tenen y posseixen en lo terme de dita parròquia, uns molins de aygua fariners, los quals primer foren den Bernat Claret, pagès i habitador de la dita parròquia.

Mosson Anthoni Morell, ciutadà

té e posseix en lo terme de la dita Vila una possessió la qual circha dos anys adquirí de Jaume Mas senyor de aquella, pagès e habitador de aquella.

Los Beusans qui pretenen esser militars, tenen y posseixen en lo dit terme una gran part de la possessió, la qual poch anys fa tenia tota íntegra Matheu Moragues, pagès e habitador de dita parròquia.

Lo magnífic misser Nicolau Montanyans, doctor e ciutadà de Mallorca,

té e posseix en lo dit terme una muntanya la qual circha deu anys ha compra del dit Matheu Moragues, ensenps ab una part de alsiner.

Lo magnífic mos. Jaume Aulesa, ciutadà de Mallorca, té e posseix en la dita Vila, un alberch lo qual circha dos anys ha comprat del Perpinyà, pagès e habitador de la dita Vila.”

Observem també com noms de la primitiva pagesia valldemossina desapareixen (Forns, Casador, Prexana, Porcell, Ordines, Claret, Moragues, Perpinyà) i són substituïts per noms ciutadans (Morro, Morell, Gelabert, Salvat, Burgarello, Montanyans, Aulesa). Potser el nom “Mas” és l'únic que va resistir la invasió.

Sebastià Trias Mercant

Situacions meteorològiques generals i el temps a Valldemossa

Després d'haver exposat les idees generals sobre el tema als números anteriors de *Miramar*, pasarem ara a examinar les influències més acusades de la topografia del terme de Valldemossa en l'estat del temps per a cadascuna de les situacions més importants. Seguint una norma establerta, denominarem cada situació meteorològica per la direcció més general del vent que predomina a l'àrea circumdant, per exemple, a la mar que podem anomenar mar Balear.

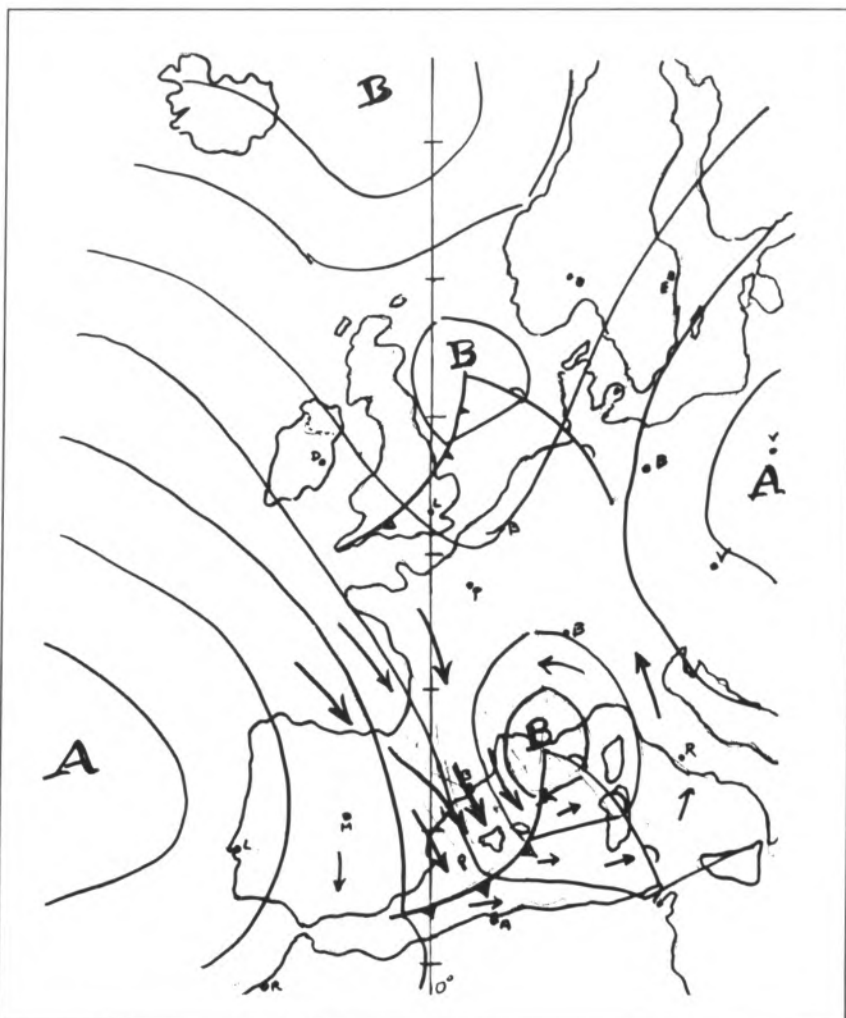
Situació del Nord-oest.

Es presenta quan l'anticicló atlàntic s'estén fins a Europa occidental i abraça una gran part de la península Ibèrica. Al centre d'Europa i a la Mediterrània central (Itàlia) hi ha baixes pressions. Masses d'aire procedents de l'Atlàntic Nord irrompen amb més o menys violència en la Mediterrània. A la vall de l'Ebre bufa el *cierzo* i el *mistral* al golf de Lleó. És, per a nosaltres, la clàssica mes-tralada.

El vent ataca frontalment la costa de Valldemossa i puja sense molt d'esforç per la pendent de la volada. La capa inferior de l'aire penetra fàcilment pel Pla del Rei cap al poble, però na Torta per una banda i sa Comuna per l'altra desvien part del flux que les ataca i aquest s'uneix amb el que ha penetrat directament del nord-oest. En incrementar-se la massa d'aire que ha de passar pel poble i per l'Estret, necessàriament el vent ha d'augmentar la seva

velocitat en bona mesura, per la qual cosa no és estrany que es formin molts de remolins que, per efecte de succió, fan volar alguna teula. L'aire que ha pujat per ses Fontanelles baixa bruscament pel camí des Pouet, per una banda, i pel camí des Cairats, per

l'altra, incrementant el flux esmentat anteriorment, la qual cosa es tradueix en més velocitat, des de Son Viscos fins a s'Estret. En haver-lo ultrapassat, cap a Son Pacs, en eixamplar-se el llit, el vent disminueix bastant la seva velocitat. Si haguéssim

1. Situació típica de nord-oest a la mar catalano-balear.

Impressions d'un mallorquí a l'Alemanya de l'Est

Wismar, església de Sant Jordi en fase de reconstrucció i dos edificis ja restaurats a la plaça del Mercat. Fotografies de Beatrice Goecker.

No és la primera vegada que visit Alemanya, però sí que és la primera vegada que he crescat per l'Alemanya de l'Est.

Fa quinze anys que vaig veure la depriment i trista frontera que dividia Alemanya en dues: la de l'Est -DDR- i la de l'Oest -BRD-. Els fils de ferro separaven les terres i les boies, les aigües, vigilat tot per torres de guaita que et deixaven esborronat. Cartells avisaven dels perills de mines i de disparadors automàtics. Fins allà on la vista arribava tot estava abandonat.

Afortunadament tot això és història, i avui es pot transitar lliurement sense cap perill ni amenaça per tot el país.

Encara no han passat tres anys de la unificació i un nou miracle alemany s'està produint.

Els automòbils utilitaris de la DDR (sols de dos tipus) de fabricació nacional, els qual es podien aconseguir després de llargues esperes que podien ésser de quinze anys, han estat subs-

tituïts en gran part per models actuals de tota casta.

Els socialistes de la DDR volien construir un país que no tingués res a veure amb els sistemes feudals o capitalistes i volien fer una nova societat. Per a aquesta filosofia les esglésies, els palaus i els edificis històrics varen ésser emprats per a menesters diferents dels que havien estat construïts.

Moltes de les esglésies destruïdes per les bombes no havien estat restaurades. Ara s'estan reconstruint a marxes forçades i s'està recuperant tot un tresor que estava a punt de perdre's.

A poc a poc les vivendes són renovades i pintades de nou i als seus jardins comencen a lluir les flors, cosa insòlita fa pocs anys, ja que era un luxe inabastable.

Els edificis restaurats contrasten fortament amb els que no estan arreglats. Sembla ésser que la manca de recursos durant l'antic règim, i fins i tot la de materials per reparar-les, han fet que moltes cases es degradassin en

gran manera. Era dramàtica la manca d'articles de normal consum i alimentació que patia la població.

Però els alemanys units ja treballen per aconseguir augmentar el nivell de vida a l'Est, reprivatitzant empreses, fent noves indústries, creant una infraestructura d'energia, aigua, carreteres i transports.

Es comencen a veure restaurants i botigues, encara que manca l'experiència del personal de cara al client.

El que resulta curiós és veure els petits mercats de poble on ja es poden adquirir robes, perfums, fruites i aliments que, en general, abans no es podien comprar a l'Est.

S'estan complint les previsions dels que pronosticaven que en cinc anys no hi haurà cap diferència d'una part a l'altra d'Alemanya. Ho desig de tot bon cor, llavors sí que serà una realitat la unificació.

Josep Cañellas Riera

Josep M. Llompart, gràcies, amic i mestre

(Retalls dins el record)

Josep M. Llompart i la seva dona Encarna Viñas. Juny de 1992.

L'hivern del 1968 jo feia Preu.

Uns anys abans, havia tengut n'Encarna Viñas de professora d'Història de l'Art. Amb el seu entusiasme i la seva perfecta visió didàctica aconseguí una total penetració amb les seves alumnes. Les seves classes se'ns feien curtes, al Joan Alcover. I ens repartia uns esquemes, amb la seva lletra grossa, tots plens de fletxes aclaridores. I va aconseguir que encara recordem les característiques de l'arquitectura grega o les diferències entre les tragèdies d'Esquil, Sòfocles i Eurípides.

Mirat des d'avui crec que a les hores jo era un infant pucer en tots aquests sentits. Tenia 18 anys, tenia molta d'il·lusió, començava a entendre quina era la nostra situació i el nostre país. I escrivia molt malament. En Llompart i n'Encarna em donaren l'oportunitat de poder llegir els meus poemes davant persones que m'escoltaven. Aquestes persones, les record ara amb afecte. Els addictes érem, entre d'altres, don Guillem Colom, en Llorenç Moyà, don Miquel Gayà, en Miquel Bauçà, en Climent Garau i na Camila Blanes, en Biel Janer Manila, na Xesca Ensenyat, en Llorenç i na Margalida Capellà. I molts altres. Després de la lectura n'Encarna treia coses per menjar i la conversa es feia llarga, entretinguda i interessant. Els que aquells anys érem més joves allà aprenguérem moltes de coses.

L'hivern del 1968, un dia que havíem d'anar a can Llompart, varen declarar l'estat d'excepció (molt corrent, per altra part, en aquell

temps). I hi anàrem. En Pep mig obria la porta així com a r r i b à v e m . Sempre era a les deu del vespre. I aquell dia, en lloc d'esser els quinze o vint de sempre, érem tan sols sis persones. No vàrem llegir res. Però vàrem parlar molt. Fa molts pocs dies vaig anar a ca seva.

-Veus, a aquest sofà seies tu quan vares llegir els teus poemes. Però era col·locat a l'altra banda de la sala.

Quantes persones havien passat per allà. Quantes persones reconegudes dins les Lletres Catalanes llegien allà els seus poemes (pens ara en en Vicent Andrés Estellés, un vespre qualsevol). Quantes persones anaven a parlar amb ell. I, com si res, va recordar el sofà on seia quan feia Preu i quan, amb la veu que se m'apagava a la gargamella, llegia els meus poemes que, com no, el 1968 eren poemes "de protesta".

A l'aula 13 de l'Estudi General Lul·lià, pocs anys després, el vaig tenir de professor de Literatura Catalana. I molts d'anys després, també a l'aula 13, però aquesta vegada de l'edifici Ramon Llull del Campus altres generacions tenguieren l'oportunitat meravellosa que en Llompart fos, també, el seu professor de Literatura Catalana. I dic meravellosa no per quedar bé amb ningú (crec que amb en Pep mai no es necessita quedar bé) sinó perquè, mitjantçant les seves explicacions de literatura, tant l'any setanta com a finals dels vuitanta, "feia país". I els que hem

estat alumnes seus ho sabem bé.

Prop de Valldemossa, encaramullats a la muntanya de Deià, en Pep i n'Encarna passen part dels seus estius, fa anys ja. La casa és luminosa i els seus habitants són acollidors i estimen els seus amics.

Prop de Valldemossa, encaramullat a la muntanya, en Josep Maria Llompart passa part dels seus estius i "fa país". És simplement la seva manera d'esser, la seva manera d'estar, la seva manera de viure.

Podeu pensar que som oportunista per la campanya de divulgació del poeta que ara s'ha posat en marxa i pels diversos homenatges que se li volen retre per la seva labor literària, personal i cívica. En Pep ben segur que deu dir que no n'hi ha per tant. Però n'hi ha per més, per molt més.

Pens que Valldemossa, encaramullada també a la muntanya, hauria de retre un petit homenatge al seu veïnat.

Pens que Valldemossa, encaramullada a la muntanya, d'aquesta manera, també pot "fer país".

Pens (i sé per pròpia experiència) que en Josep Maria Llompart, quan se li demana qualque cosa que serveix per "fer país" sempre diu que sí.

Joana Serra de Gayeta

El retaule major de l'església de Deià

En la matinada freda del primer dia de desembre de l'any 1752 correu pel poble de Deià una notícia esfereïdora: la seva església s'havia pegat foc i estava tota cremada.

Era una esglesieta molt antiga, humil com una ermita i encastellada com una fortalesa, que el poble estimava amb una espècie de veneració com a herència de generacions passades.

Segons diuen vells papers, tots els rectors i caps de feligresia de la diòcesi, l'any 1407, havien rebut del Bisbat la comunicació del fet que "la capella de Sant Joan Baptista a la vila de Deyà havia menester adobar i créixer de llarg", per la qual cosa havien d'exortar els seus parroquians perquè ajudassin a obra tan pietosa. (1)

Quan ja estigué adobada i allargada la capella, abans d'arribar a la meitat del mateix segle, un pintor de Ciutat anomenat Joan Pelliser es comprometé a fer-li un retaule, el cobraria amb dotze quartans d'oli saborós. (2)

Però amb l'incendi aquella capelleta quedà tota cremada. Devers la una de la nit -ningú no va saber l'hora exacta- les flamarades se n'havien apoderat com a genis sortits de l'infern, i aparagueren per damunt l'anguila de la teulada formant la cresta d'un monstre diabòlic que tot ho consumí. (3)

Sols se'n salvà, diu la tradició, la imatge de Sant Onofre. Així degué el sant anacoreta agrair el culte que allà rebia amb predilecció. Perquè des de l'any 1625, per concessió del bisbe, a Deià el seu dia era festa de guardar. (4)

Així com correu la nova de l'incendi, tothom des de les cases i les possessions pujà de seguida a contemplar el desastre. Quasi dos segles i mig després de la tragèdia, encara en sura dins el poble la memòria. Algú us dirà la cobla:

"El dia de Sant Adreu
l'església se va cremar.
Oh, vileta de Deià,
quins comptes eren es teus!" (5)
Però el poble no podia estar

sense església. Dues setmanes després, el dia 16 del mateix mes, es reuniren els seus jurats per resoldre'n oficialment la reconstrucció i determinar per quins mitjans es podia realitzar. (6)

Començaren les obres dia 28 de juliol de 1754 i, a poc a poc, perquè en aquell temps les obres anaven a pas de tortuga, es va fer una renovació total. Tot el poble hi volgué participar.

Des de la pedrera del Racó, els carros hi anaven arrambant les pedres fins al peu de la costa. I la gent quan pujava a missa, pujava una a una les pedres pel nou edifici, que amb la seva grandària i la seva esveltesa havia de fer oblidar l'antic. A l'esforç del poble s'ajuntà el favor de bons protectors. Els frares de la Cartoixa de Valldemossa oferiren la llimosna de moltes misses que celebrarien.

I entre les donatius que arribaven d'enfora no els faltaren els que enviava la rectoria de Bunyola. Perquè al vicari de Deià, Mn. Jaume Masroig, la bona sort li havia regalat

BAR S'OLIVERA

AVINGUDA ARXIDUC LLUÍS SALVADOR

TELÈFON 61 25 77

VALLDEMOSSA

un oncle, també sacerdot, ric, amorós i esplèdid. Era aleshores rector de la parròquia de Bunyola, i malgrat haver-se identificat amb els seus feligresos, el Dr. Simó Masroig, tenia sempre present aquella raconada on havia passat els primers anys de la seva vida a la possessió del Molí.

Per això, després que el 26 de juliol s'hagués fet la benedicció solemne del nou temple, volgué que tingués un rellotge per assenyalar al poble les hores. Féu el rellotge el mestre Gaspar Seguí pel preu de cent lliures. El rellotge, ja senyor del campanar, volgué al seu costat una campana, i el Dr. Masroig la comanà al mestre Joan Puigserver. La campana pesà 19 lliures i costà la fundició 36 lliures mallorquines, que el rector de Bunyola feia bones el dia 21 d'abril de l'any següent, 1761. (7)

Mes aquell edifici quedava encara desmoblat, i li semblava al generós protector una casa deshabitada. Per això oferí al seu nebot deixar-li el presbiteri com una copeta d'or. Un presbiteri amb un retaule nou, florit d'escultura com els d'aquell temps, poblat d'imatges, noves també i amb un paviment de rajoles de colors, mallorquines i catalanes.

Per al retaule, oncle i nebot feren un contracte amb el mestre escultor

Josep Sastre, que tenia el seu taller a Ciutat, el qual es comprometé a triar la fusta necessària i a treballar-la, i a més, cercaria qui li fes les imatges dels tres sants i les dels dos àngels que les havien d'acompanyar.

Anirien fora de compte el preu de les fulles d'or, de la ferramenta, de l'aigua cuita, i tota una sèrie d'afegitons que havien de deixar enllestida i perfecta aquella obra.

Sembla, i està en bona lògica, que la talla del retaule es faria al taller de la ciutat, i llavors el traginarien peça per peça a esquena de bístia pels viaranys empinats de la muntanya, o més probablement, per damunt les ones de la mar fins a la caleta de Deià.

Ja reunides aquestes peces damunt el turó on l'església està encastellada, el retaule rebria les passades de guix indispensables i les de "bolo" i després el revestirien d'un mantell d'or, d'aquelles fulles d'or bo i autèntic que a les mans del dauador quasi vibraven amb vibracions litúrgiques. I per dur les coses fins a la perfecció, les vestidures dels sants serien estofades en fina policromia.

Pel maig del 1777, l'any dels tres sets, l'obra estava ja endavant. Així ho escriu el nebot al seu oncle rector. I acaba la carta en un to familiar com un abraç, anunciant-li que li

envia unes alfabegures que ara li anticipa que són gentil obsequi d'una veïnada, que també el saluda juntament amb el nebot.

11 de juliol 1777. "Ab ésta dic a V. Mè. el modo com se troba la obra. Pues la definició del Altar ja està emblancada i posat bolo; i dilluns primer avinent me a dit que començarà a posar or el mestre, que pens anirà molt bé volent Déu, pues ja tenim tres mil i set cents panys d'or, y ara mos ne envien fins a vint mil, per el pronte.

Y nos veurem passat les festes. Rebrà una quantes aufabagueres, y jo ni duré de menudes, perquè encara són massa petites.

Así, tots bons, y saludam a V. Mè. com també na Catalina de devant y de les aufabegueres."

Tot degué anar com una seda, tal com es desitjava, i com a remat es féu una festa esplendorosa que costà dues lliures, amb un repicar de campanes que els penyals feren arribar a tot el contorn. Com el cost de les obres fetes era d'envergadura, el rector de Bunyola el va anar cobrint amb vàries partides escalonades.

Mestre Rafel Torres, l'escultor auxiliar, el 23 de juliol de 1779, firmava a Deià mateix haver rebut 240 lliures "per l'escultura de fer tres figures, la una de Sant Joan Baptista, altra de Sant Mateu y altra de Sant Simó: pintar-los, dorar-los y posar-los en el Quadro Major de la iglésia de la vila de Deià.

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

Per la pintura de la figura de la Puríssima, que pintà Guillem Torres, mon nebot. y don àngels que comprí fets, cuyo valor vaix reber en lo any 1777 que comencí a daurar-lo, ab diferents partides fins a lo any 1778, que quedà cumpliment pagat; com y també estic satisfet de totes les demás alacas que he fetes de mon art”.

I alguns mesos després, el senyor vicari podia presentar el compte final de tot el que s'havia fet i pagat.

Deià, 28 octubre de 1779.

“El abaix firmant, Jaume Masroig, prevere, dic i declar com en la obra que se ha feta en el Quadro Major de la Iglésia de la vila de Deyà, que ha costeat el Sr. Dr. Simó Masroig del Molí, Rector de la vila de Bunyola, mon onclo, sa ha gastat lo siguent:

P^a se pagà a Mtre. Josep Sastre, escultor, per la llenya y mans de fer el Quadro, 350 lliures.

Per añadidura de adorno de la gornisa, polseres, adornos de la Banqueta, Cartelles, Capitells, vases y pintar la repisa y pedestals y escalonada, 41 lliures, 3 sous, 6 diners, que se pagaren a Mtre. Rafel Torres, escultor.

Més per vint y quatre mil panys d'or, a rahó de devuit lliures cada mil importen quatre centes trenta dues lliures.

Més per les mans y jornals de daurar el Quadro, a rahó de deu lliures cada mil panys, que dit Torres daurà, importen doscentes quaranta lliures.

Més per pintar la Puríssima, 17 lliures 16 sous.

Més per dos Angels, 25 lliures 13 sous 4 diners.

Més per daurar de esrofada y fer tres figures de bulto, ço és una de Sant Joan Baptista, altre de Sant Matheu y altra de Sant Simó, Apòtols, que feu dit Torres per preu de 80 lliures quiscuna, que importen 240 lliures.

Més per una cortina per el Sagrari ab sos adornos, 13 lliures 8 sous 10 diners.

Més se pagà per jornals de Fuster 22 lliures 10 sous.

Més lleñam per dita obra, 12 lliures 12 sous.

Més per Aigua Cuita, 2 lliures 4 sous 2 diners.

Més per tatxes, claus y ferros, 10 lliures 13 sous 2 diners.

Més per trenta set dotzenes de Ratjoles Mallorquines per el Piso del Presbiteri, a rahó de sic sous la dotzena, importen 9 lliures 5 sous.

Més per trenta tres dotzenes de Ratjoles de Barcelona, a rahó de 6 sous la dotzena que importen 10 lliures 16 sous.

Més per jornals de Picapedrer, 12 lliures 6 sous 6 diners.

Més per jornals de manobre, 7 lliures 12 sous.

Més per cals i guix, 3 lliures 11 sous 8 diners.

Més per repicar per la festa de la bendició y murta, 16 sous”. (8)

Algú -seria el mateix vicari?- volgué que en el retaule constàs la memòria de tan esplèndid benefactor, i hi feu posar al costat esquerre del Sagrari una inscripció més interessant

per a la història que per a la literatura:

“Pueblo feliz y honrado:

Esta tan bella pintura
regala un piadoso cura.

Simón Mas Roig es llamado,
de virtudes adornado,
muy devoto de María,
nuestro consuelo y guía,
y del Bautista San Juan,
a quien por patrón se dan
los cultos con bizarría.”

Passats dos segles d'aquells esdeveniments, queda encara en el presbiteri de l'església de Deià, esvelt i daurat el retaule, servint de trono a les imatges dels sants protectors que presideixen la vida del poble. Retaule que és al mateix temps un monument al zel per l'embelliment de la casa del Senyor i a l'amor familiar que tan feliçment unia aquells dos eclesiàstics, oncle i nebot, Masroig del Molí.

(1) ADM. Col·lacions.

(2) ADM. Lletres s.f.

(3) AHM. *Miscelànea Pasqual*, VII, pàg. 376.

(4) *Boletín S. Arqueológica Luliana*, VI, pàg. 168

(5) Recollit per mn. Guillem Fiol.

(6) *Miscelànea Pasqual*, 1.c.

(7) Id. 1.c.

(8) ADM. III / 103 / 3.

Josep Nicolau i Bauzà

**BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Credit

ENTREVISTA AMB EL PRESIDENT DE L'AJV

Fotografia d'Antònia Serrano

En Francisco Javier Boscana Ripoll és un jove valldemossí de vint-i-dos anys que estudia Empresarials a la UIB i en les seves estones d'oci juga a futbol, fa teatre i, a més, és president de l'Associació de Joves de Valldemossa - encara que ell ens precisa que per a ell aquestes activitats no són pròpies de les "estones lliures", ja que mentre les realitza sempre "fa" alguna cosa, per a ell l'oci consisteix més bé a estar a ca seva escoltant música o veient la televisió. Amb ell ens hem reunit un horabaixa al bar Los Tilos per parlar una mica de l'Associació de Joves de Valldemossa.

P. Primerament ens podries aclarir què és l'Associació de Joves de Valldemossa.

R. L'Associació és la forma legal que ha pres el grup de joves de Valldemossa, és a dir, quan vàrem fer l'associació volíem posar ordre, solucionar problemes econòmics... que hi hagués algú que es preocupàs de les necessitats dels altres.

P. Amb quins objectius va néixer l'Associació?

R. Bé, en un principi es va parlar de fer una associació de joves amb un únic objectiu: fer festes; i aleshores quan em varen demanar l'opinió sobre el tema vaig respondre que a mi no m'interessava una associació que només servís per fer festes.

Després el tema va tornar a

sorgir i llavors l'objectiu era moure els joves. Els joves feien grupets i no es relacionaven prou els uns amb els altres; ara hem aconseguit que els joves actuïn tots junts, que hi hagi una major comunicació entre ells.

P. Quin és l'organigrama de l'Associació?

R. Mirau, està formada per un president -un servidor-, un vice-president, un secretari, un tresorer i en principi hi havia d'haver cinc vocals, però com que hi ha molts de grups i volíem que tots fossin representats a la junta directiva, que la junta fos més consensuada, vàrem ampliar el nombre de vocals fins a set -i encara n'hi podria haver cinc o sis més.

P. Com funciona l'activitat associativa?

R. Bé, duim el "cotarro" els de la Junta Directiva, perquè en les reunions multitudinàries, sobretot en les que tenguérem quan començàvem, no hi ha manera d'entendre's. Si cinquanta persones volen dir qualche cosa el mateix temps, no surt res de bo. Per això es va crear la Junta Directiva, ara, a les assemblees els joves poden llançar les seves propostes, que són discutides a les reunions de la Junta, la qual pren una decisió i la comunica a la propera assemblea, després de la qual es decideix què s'ha de fer. En les coses més poc importants, la Junta va fent per ella mateixa.

P. Cada quin temps es fan reunions de la Junta Directiva?

R. Normalment cada setmana. Ara, en l'estiu, no tant. Però en l'hivern de vegades ens reunim dues vegades en una setmana.

P. I quin temps transcorre entre assemblea i assemblea?

R. En solem fer una cada mes, a part de les extraordinàries, per tractar algun tema especial.

P. Hi assisteixen molts de joves, a les assemblees?

R. A la gent li agrada xerrar, però s'estima més comentar les coses al bar que no anar allà; a més, sempre procuram fer-les en dissabte, però sempre hi ha una cosa o l'altra -ball de saló, les reunions de confirmació, qualche sopar... i, si som setanta-cinc socis o vuitanta i busques, en solen venir trenta o quaranta. Excepte quan el motiu de l'assemblea és importantíssim, com és el cas del viatge a la neu, que va fer venir gairebé tots els socis.

P. Cada quants d'anys es renova la Junta Directiva?

R. Cada quatre anys. La Junta actual va entrar pel març d'enguany i no es renovarà fins d'aquí a quatre anys, és a dir, al març de 1996. L'únic que pot passar perquè no sigui així és que ens facin algun boicot o ens posin una moció de censura.

P. No creus que és massa temps, per a un grup de gent jove?

R. Al començament pensava que els quatre anys eren necessaris, no creia que fos possible fer tot el que hem fet fins ara en un espai de temps tan curt. Vas fent, i veus que si en un any has fet tantes coses, quatre anys són molt de temps... Però, està bé... mirarem d'aguantar. Es pot aguantar perfectament, si hi ha ganes de fer coses. No crec que els joves de Valldemossa es cremin, per a ells, com més coses hi hagi, millor.

P. Quins actes heu duit a terme fins ara?

R. La nostra presentació va tenir lloc amb l'esdeveniment que ha tengut més èxit fins ara: la desfilada de models. No esperàvem una resposta tan positiva per part de la gent. També vàrem fer el viatge a la neu, vàrem muntar l'organigrama i ens vàrem legalitzar, vàrem organitzar el concurs de desfresses, i, a part de les festes, que n'hem fet quatre o cinc, vàrem fer dos camps de treball, un a Santa Maria de l'Olivar, i l'altre a Sa Marina -vàrem fer la neteja de tot el Port. També vàrem enremellar el poble per les festes de la Beata, vàrem fer una actuació a la festa dels avis i néts...

Darrerament hem fet camisetes per als joves. També vàrem fer un viatge a Menorca, i segur que deix alguna cosa...

P. I quins projectes teniu per al futur?

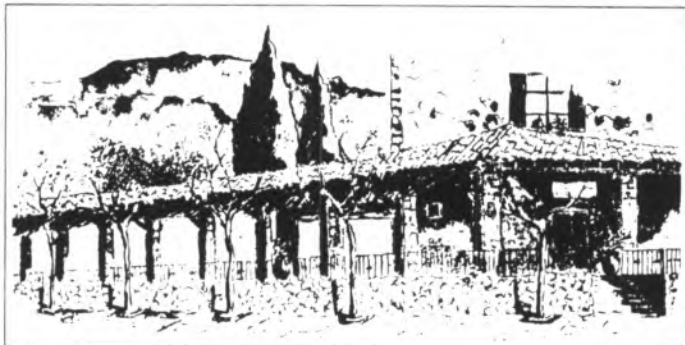
R. Hem de continuar a poc a poc, cada dia sorgeixen idees noves, però la gent vol anar a allò que és fàcil i ràpid, i clar, és molt difícil si et donen cinquanta idees de cinquanta coses per fer. Els components de la Junta Directiva o estudien o fan feina, i no poden dedicar tot el seu temps a l'Associació.

Hem comprat unes tendes de campanya per promoure l'excursionisme, sobretot per la banda de Valldemossa, jo en som més partidari que de partir enfora. I darrerament, a llarg termini, hem pensat fer un cicle de conferències sobre temes relacionats amb la parapsicologia, perquè pensam que aquestes qüestions que apareixen a les pel·lícules -ovnis i tot això- per ventura no interessin el jovent, però sempre és curiós sentir-ne parlar.

Una altra proposició és muntar una tuna i anar a cantar a les verges.

Aquests són els nostres projectes més immediats, i segur que aviat en sortiran de nous.

Antònia M. Calafat Rivas

CAFETERIA ROMANÍ

TELÉFON 61 61 73
VALLDEMOSSA - MALLORCA

AJUNTAMENT

Malgrat que la Revista *Miramar* no va ésser convidada a la inauguració del Museu Municipal, ha pogut aconseguir fotografies de la visita reial gràcies a la gentilesa del fotògraf Miquel Massutí. De l'acte no en contam res perquè, com ja hem dit, la premsa local no hi pogué assistir perquè no tenia la invitació corresponent.

A la roda de premsa que tingué lloc per donar a conèixer el nou museu tampoc no hi fórem convocats, encara que hi estaven citats tots els diaris de Ciutat i totes les emissores de ràdio i televisió de les Balears. Creim que aquests fets

demostrin el poc interès de l'Ajuntament de Valldemossa vers els lectors de la nostra revista, que és la revista de tots els valldemossins.

BODES

El darrer trimestre s'han fet trenta-un casaments civils.

DEFUNCIONS

Dia 4 de juliol va morir a Palma Josep Ferrer Terrassa.

Dia 8 de juliol va

morir a Palma Regino Menor Móra.

Dia 19 de juliol va morir a Palma Antoni Gelabert Camps.

Dia 4 d'agost va morir a Santa Maria del Camí Andreu Bestard Mas.

A Sebastia Carbonell Ferrer l'han batiat amb aquest preciós vestit blanc amb parfalans, randes i bastetes.

Fotografia de Miquel Massutí

Aquest infant tan agradós és Pau Auli Nadal, fill de Gillem i Joana de NACRE. A Pau l'han batiat el mes d'agost a l'església parroquial de Sant Pere d'Esporles.

Aquesta pageseta que en Sebastia Amer Rosselló presenta és la seva germaneta, Marina, a la qual han batiat el mes d'agost.

Salvador Cano dona el darrer retoc al Museu Municipal hores abans de la seva inauguració. Fotografia d'ASD.

Dia 26 d'agost va morir a Palma Josep Darder Mas.

Dia 31 d'agost va morir a Palma Vicenta Mayor, vídua de Jiménez.

NAIXEMENTS

Kewin Bruno Calafat Rogers, 01-VII-92, fill de Gabriel Miquel i Paulina.

ESGLÉSIA

El dia 21 de juny tengué lloc, a la Capella de Sant Pere de la Casa de l'Església, l'ordenació de diaca d'Antoni Mercant Morey.

BAPTISMES

Georgina Alemany Rios.

Sebastià Carbonell Ferrer, fill d'Antoni i Antònia Maria.

Marina Amer Rosselló, filla de Sabastià i Maite.

Irene Mas Fernández, filla de Guillem i Maria del Mar.

José Garcia-Bordoy Carvajal, fill de Pablo i Inés.

Emília Carlota Lladó Cilimingras.

Enrique Luís Cilimingras Gómez, fill de Lluís Salvador i Maria del Carmen.

Gerard Frau Vendrell, fill de Francisco José i Immaculada.

El dia de Sant Bartomeu reberen les aigües baptismals a l'església parroquial

de Valldemossa els cosins Enrique Luís Cilimingras Gómez i Emília Lladó Cilimingras. Acabada la cerimònia, els familiars i amics es reuniren a la casa pairal, Son Moragues, i a la seva clastra celebraren una festa.

PRIMERES COMUNIONS

Han fet la Primera Comunió tots aquests nins i nines:

Coloma Ferrer Serra de Gayeta

Francisca Calafat Bujosa

Miquel Calafat Torres

Toni Calafell Mas

Ricard Jiménez Polo

Joan Lladó Sánchez

Catalina Mas Real

Maria del Mar Morey Terrassa

Josep Miquel Pons Navarro

Neus Torres Jarque

Immaculada Grau Mayans

Enrique Compte Colom

Inés Compte Colom

La revista Miramar publica les fotografies que han arribat a la seva redacció. Aquest any no surt la del grup perquè no n'hem tengut cap fotografia.

BODES RELIGIOSES

Miguel José Oliver Ramón i Natasha Burwitz Schwezoff es casaren el dia 18 de juliol a la parròquia de Sant Bartomeu de Valldemossa.

Entre dos arbres, José Miguel Pons Navarro el dia de la seva Primera Comunió.

El 14 de juny, Francisca Calafat Bujosa va fer la Primera Comunió a la parròquia de Sant Bartomeu de Valldemossa.

Aquestes noces foren molt emotives i ecumèniques. Mossèn Pere Vallès fou l'oficiant d'aqueixa cerimònia catòlica/ruso-ortodoxa. Especialment commovedor fou el moment en què feren tres voltes a l'altar el celebrant seguit dels nuvis amb un ciri perhom i amb les mans enllaçades. Darrera, els paranimfs que portaven les corones sobre el cap dels contraients. Els himnes de la cerimònia foren cantats en rus, amb gran sentiment, per un cor format per amics dels contra-

Coloma Ferrer Serra de Gayeta va fer la Primera Comunió a la Capella de la Puresa de Valldemossa el dia 13 de juny.

Als peus de Santa Catalina Tomàs, Maria del Mar Morey Terrassa el dia de la seva Primera Comunió.

El dia 22 d'agost els germans Enrique i Inés Compte Colom hen pres per primera vegada el sagrament de l'Eucaristia.

ients. Genia Tobin va interpretar l'Ave-maria amb la maestria amb què ens té acostumats.

Toni Matas Ferrer i Mari Angeles Merino Molina s'han casat (tres mesos després que ho fes el seu germà Jaume). Ells han escollit la parròquia de la

Indioteria per a la cerimònia i les cases de Son Termes per al sopar. El nuvi és un gran afeccionat al ciclisme i per aquest motiu el viatge de noces l'han fet a França i Suïssa i han pujat a l'Alpe d'Huez i han recorregut part de ruta del Tour.

La seva tia Margalida Matas els ha

dedicat aquest poema nupcial:

Ho diu la vostra mirada,
ho diu el gest amorós,
que aquesta hora il·luminada
i florida i perfumada
és el somni de tots dos.
Sou joves i plens de vida.
A estimar junts vos convida
el somriure de l'amor.

La bellíssima florida
d'un idil·li encantador
pel camí de la tendresa,
més enllà de la promesa
i juguines a la pell,
a la llar de goig encesa
vos farà el viure més bell.
Raig de llum, font d'harmonia,
amb l'amor que mai no mor
compartireu l'alegria
d'esser sempre, nit i dia,
dues vides i un sol cor.

Margalida Matas
Ciutat de Mallorca,
15 d'agost de 1992.

Després de la cerimònia, podem veure Miquel i Natasha amb la padrina materna de la núvia, Nina Von Rahden i Von Krummes de Schwezoff, que ha complert vuitanta anys el dia 25 de juliol.

Beatrice Goecker i Josep Antoni Serrano celebraren les seves noces de plata el passat dia 13 juny. Com fa vint-i-cinc anys, vingueren a Mallorca acompanyats d'uns quaranta amics i parents als quals s'uniren els amics i familiars més propers. Com fa vint-i-cinc anys,

Beatrice Goecker i Josep Antoni Serrano, vint-i-cinc anys separen aquestes dues fotografies.

Paula Torres i Andreu Crespi davant la placa que dona nom a l'escola. Fotografia d'ASD.

anaren a l'Ermita tots plegats. Com fa vint-i-cinc anys, quan el seu matrimoni -mixt- es va celebrar dins l'ermita en lloc de en un local qualsevol com era preceptiu, les seves noces de plata foren ecumèniques i els assistents catòlics i protestants pogueren participar plenament en la celebració eucarística. Gràcies al canonge Bru Morey, que ara i abans ho feu possible.

NOTÍCIES

Dinar a Son Moragues

Un grupet de valldemossines, entre elles Rosa Estaràs, es reuniren a Son Moragues el primer de juny per tal de deixar per un dia el davantal o les feines de la casa. Després de dinar feren una bona tertúlia i acabaren fent-se una fotografia a la clastra de la possessió.

Paula Torres

El dia 17 de juny fou descoberta la placa que dona el nom de Paula Torres a l'escola d'educació infantil de la Soledat. L' emotiu acte va ser presidit pel director

Fotografia de Catita Estaràs.

provincial del Ministeri d'Educació i Ciència, el qual destacà la tasca realitzada per Paula Torres al llarg de la seva vida docent, quasi cinquanta anys dedicada a l'ensenyança dels pàrvuls. Antònia Gomila, directora del centre, va parlar ressaltant la il·lusió, l'amor, la dedicació de Paula Torres vers els seus alumnes i les lliçons apreses d'ella els anys que treballaren juntes. Després de l'acte, els assistents foren obsequiats amb un exquisit bufet.

Toni Guasp

Toni Guasp és dues vegades notícia, ja que el més de juny ha exposat la seva obra a la Casa de Cultura de Ciutat i a més ha guanyat el primer premi de pintura d'Alcúdia de 1992.

Monestir de Santa Magdalena

El dia 28 de juny els valldemossins honoraren Santa Catalina Tomàs amb una missa solemne al convent de Santa Magdalena. Aquest any, bicentenari de la beatificació de la santa valldemossina, fou especialment emotiva.

Dos aspectes del assistents a la celebració. Fotografies d'ASD.

ESPORTS MODA

futbol, tennis,
bàsquet, etc.

C. de Niceto Alcalá Zamora, 22
Tel. 28 19 29

**RECANVIS
I
MOTORS MARINS**

**VOLVO
PENTA**

C. del Gremi de Fusters, 11
Tel. i telefax: 20 41 02

PALMA DE MALLORCA

**REPARACIONS
NAUTIQUES**

Serveis oficials:

**VOLVO-PENTA
IVECO-AIFO
SOLE-DIESEL
MAN-DIESEL**

Club de Mar
Tel. 40 36 11
Reial Club Nàutic de Palma
Tel. 70 10 50

Festes de la Beata

La Beateta i l'Hereva

Us oferim algunes fotografies de les festes.

La Beateta, Francisca Calafat Maimó i l'Hereva, Marta Lladó Colom vestides com cal per representar el seu paper. Fotografia de Pep Lladó.

El Carro Triomfal. La Carrossa de la Beata, engalanada per Joan-Mateu Ripoll Colom. Fotografia de Pep Lladó.

Homenatge a la vellesa. L'Hereva i les dames d'honor. Fotografia d'ASD.

El matrimoni que fa més anys que estan junts. Fotografia d'ASD.

Un grup de padrines i els seus familiars. Fotografia d'ASD.

Fotografia de Bartomeu Salleras Fuster.

La Revista Miramar i les autoritats

La Revista *Miramar* va esser present el dia de la Beata a la recepció a la Casa de la Vila i Antònia Serrano la va lliurar al president Gabriel Cañellas i a les conselleres Maria Antònia Munar i Pilar Ferrer.

Festes de Sa Marina

Hem sabut que les ja tradicionals sopes amb peix foren exquisides. Com sempre, això no és cap novetat.

Festes de Sant Bartomeu. Teatre

El Grup Passatemps de Son Sardina ens va deleitar amb l'obra dramàtica *Aritja muntanyenca*.

Festa al Romaní i S'Olivera

D'un gran espectacle vàrem poder gaudir tots els qui volguérem perquè al bell mig de la carretera, tallada per a l'ocasió, actuaren el Grup de Ball de

Saló de Nova Zelanda, Xisco Mulet i Eva Barceló, en les seves especialitats de ball de saló, Paco Boscana i Miquel Pastor en les seves inefables imitacions i per arrodonir-ho Els Valldemossa interpretaren la seva música. Hi hagué ball i sarau, tot això organitzat conjuntament per S'Olivera i Es Romaní.

Concurs de rebosteria

L'acte més dolç fou el celebrat a la Plaça Pública: un concurs de rebosteria, en el qual les valldemossines demostraren el seu art culinari.

Exposicions

Alguns dels artistes locals han exposat aquest estiu a Valldemossa i a fora. En feim un resum.

Natasha Zupan

A la galeria d'art Joan Oliver "Maneu", Natasha Zupan ha exposat la seva obra. La jove pintora resideix a Nord Amèrica i és filla de l'artista Bruno Zupan, afincat des de fa vint-i-cinc anys al nostre poble.

Nils Burwitz

Sota el títol *Moradas musicales*, Nils Burwitz ha mostrat la seva obra a Pollença i a Alcúdia. Aquesta vegada el tema és

els músics que el pintor ha escoltat i dibuixat al mateix temps.

Bernat Reüll

Bernat Reüll ha exposat la seva variada obra pictòrica -olis, dibuixos i aquarel·les- a l'Antic Ajuntament de Valldemossa.

Antoni Mas

El pintor valldemossí autodidacta per excel·lència és Antoni Mas, de Can Miqueloto. Ell ha fet una mostra del seu art a l'Antic Ajuntament del nostre poble.

Orlando Paladini

Sota el títol *Art a la Torre*, Orlando Paladini i Jaime Colorao han exposat els seus quadres a la Torre de Can Costa.

Els cossiers d'Alaró

Hem rebut una invitació de l'Ajuntament d'Alaró i el Patronat Municipal dels Cossiers per assistir a la recuperació dels seus cossiers que, després de cinquanta-tres anys de letàrgia, actuen pels carrers i a l'església parroquial el dia del seu patró, Sant Roc.

Jimmy Carter

L'ex-president d'Estats Units, Jimmy Carter, va visitar Valldemossa acompanyat de la seva esposa i de Tummy Bestard. Va visitar el palau del Rei Sanç, on va presenciar l'actuació del Parado i firmà al llibre d'honor. Després d'una breu aturada al domicili particular de Coll i Bardolet va passar a visitar les cel·les. Cal destacar la simpatia d'aquest matrimoni i les facilitats que tenguérem per fer la nostra tasca informativa.

Fotografia d'ASD.

Catalina Rullan ens va proporcionar una col·lecció de fotografies d'un esdeveniment que tingué lloc el mes de maig de l'any 1949: La Mare de Déu de Lluc va visitar Valldemossa. Hem parlat un poc del tema i ens n'han deixat moltes més. No les podem posar totes, però pensam que la mostra és prou representativa.

Aquesta és una història per recordar encara que sigui breument. El Papa Pius XII preparava la declaració dogmàtica de l'Assumpció de la Mare de Déu i s'interessà per la devoció dels catòlics vers l'Assumpta. A Mallorca, la Mare de Déu d'Agost tenia una gran quantitat d'esglésies dedicades -entre elles la nostra parròquia- i el seu culte estava molt arrelat, malgrat que no era dogma de fe. En aquell moment el bisbe de Mallorca, monsenyor José Hervás Benet, va concebre la idea de dur la Mare de Déu de Lluc a tots i cadascun dels pobles de l'illa, per tal tal de fomentar encara més el fervor marià. A Valldemossa vingué procedent de Deià i després d'una breu estada a la vila l'acompanyàrem fins el terme municipal d'Esportles.

A ses alzines d'en Bardí, esperant l'arribada de la Moreneta, quevenia de Deià. La Beata és Margalida Esteve, els àngels són: Concepció Ripoll, Pilar Serrano, Maria Mas, Maria Rosa Vives, ?, Margarita Ripoll, Carme Mas, Antònia Serrano, Francisca Mas, Concepció Mas i Magdalena Colom. Fotografia cedida per Antònia Darder.

Dalt, a la dreta. Mirant la carrossa Perico Estaràs i Macià Estradas. Qualcant Josefina Colom, Jordi Lladó, Pere Fiol, Malén Estaràs, Gaspar Mas i Rafael Estaràs. Fotografia cedida per Catalina Rullan.

Dalt, a l'esquerra. Una carrossa passant per dins el poble. Pere Fiol, ?, Gaspar "Batlet", Antònia Estradas, "Es Sabateret", Francisca Colom, Josefina Colom i Dolors Estrades. Fotografia cedida per Dolors Estrades.

PANADERIA
Y
PASTELERIA

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

PER A GATONS I COQUES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Tel. 61 21 56

Tel. 61 22 47

Dalt, a l'esquerra. Els homes van davant la imatge de la Mare de Déu de Lluç que passa per davall l'arc de triomf instal·lat devers Son Brondo. Fotografia cedida per Maria Mas.

Dalt, a la dreta. Valldemossines seguint la Mare de Déu de Lluç. Fotografia cedida per Catalina Rullan.

Baix, a l'esquerra. A S'Estret les carrosses acompanyen la Mare de Déu de Lluç per deixar-la als esporlerins. Fotografia de Maria Mas.

Baix, a la dreta. En Sebastià Colom conserva aquest testimoni gràfic d'una eixida que feren un grup de valldemossins a meitat dels anys trenta. Ells són: davant, arrufats: En Pere Joan Juan, en Miquel Colom "Saletes", en Joan Antoni Palmer, en Tomeu Estaràs "Reüll", en Miquel Boscana "Gotzo" i en Miquel Bibiloni de Ca s'Hereu. Asseguts: En Miquel Calafat "Cruu", en Macià Gelabert "Bruneta" i en Perico Estaràs "Reüll". Drets: En Vidal, sergent de la guàrdia civil, en Pere Colom, de Son Ferrandell, En Vicenç Colom de Son Mas, en Macià Gelabert "Frisa", en Macià Estradas "Cavaller", en Tomàs Lladó "Es Segretari", en Francesc Vidal "Es Segretari Vell", en Tòfol, caporal dels carrabiners i el guàrdia civil Gll.

Marquès de Vivot
Telèfon 61 25 42
VALLDEMOSSA

CRÒNIQUES DE NA DOLORES

PER MASSA PA NO HI HA MAL ANY

El grup de teatre Joves de Valldemossa, dirigit per Maria Teresa Ripoll, ens va oferir el 23 de juliol el muntatge d'una graciosa obra d'embulls i rialles que és una adaptació lliure de la traducció de Toni Bennàssar *Sa patinada de na Pili*. Aquesta vegada ho feren a la plaça de Cartoixa, i no al magatzem on habitualment posen en escena les seves comèdies. Als actors tots els vàrem poder veure actuar i sabem positivament que ho fan bé; el que cal destacar és la feina anònima de tot el grup de persones que des de darrera els decorats fan possible que es dugui a terme l'obra amb tot el que comporta de detalls, regidoria, llum, so, decoració i muntatge, vestuari, maquillatge i perruqueria, mobiliari i cordinació.

TREMPÓ A L'ESCOLA

Dimecres dia 29 de juliol, com a cloenda de les festes de la Beata, es va fer al pati de l'escola Nicolau Calafat un trempó per a tot el poble amb el pa i el vi corresponent. Per animar aquest acte va actuar el grup valencià de balls populars Centre de Música i Dansa de Natzaret.

LA CADENA SER A VALLDEMOSA

Com és habitual dins l'estiu, Ràdio Mallorca recorre els pobles de d'illa fent un programa en directe, conversant en totes les persones que tenen qualche cosa interessant per explicar. Per això toquen tots els temes: polítics, culturals, populars, etc. El simpàtic i ja amic locutor Ginés José va entrevistar, des de la terrassa del bar Es Romaní, un munt de valldemossins, començant pel batle Joan Muntaner; la directora del grup local de teatre, Maria Teresa Ripoll; el president de l'Associació de Joves de Valldemossa, Paco Boscana; la parella de ball de saló que tants d'èxits ha tengut aquest any, Xisco Mulet i Eva Barceló; l'hereva d'enguany, Marta Lladó; Malén Estaràs,

antiga membre del Parado; en representació de l'APA, Minuca Betancourt; Guillem Estaràs i jo formarem parella a l'hora d'intervenir. I tot això, si no hem deixat ningú, fou al matí. El capvespre fou també molt mogut i va rompre el foc el president de l'Associació de Tennistes de Valldemossa, Lluís Oliver; posteriorment intervingueren Pilar Ferrer, Consellera de Cultura del CIM; Rosa Estaràs Regidora de Cultura de l'Ajuntament de Valldemossa, de la qual cal dir que va ser present el matí i l'horabaixa al programa; el regidor de joventut, Miquel Boscana; la beateta d'enguany, Francisca Calafat, acompanyada pel padrí de la beata, Jaume Mas, que és un padrí que cada any té una néta diferent, perquè la beateta sols ho és un any i Jaume Mas fa de padrí de la beata des que va morir el seu pare, el sen Gaspar "Batlet"; el meteoròleg Jaume Miró-Granada; l'antropòleg Sebastià Trias; la coordinadora d'aquesta revista, Antònia Serrano; el pintor Nils Burwitz i el director del Museu Municipal de Valldemossa, Joan Oliver. Els Valldemossa feren la seva música en directe per a tots els oients del simpàtic programa.

Programa dibuixat per Francesca Ripoll i Frederick Drastrup.

Ràdio Mallorca al Romaní. Fotografia de Dolors Estrades.

FESTIVALS CHOPIN 1992

Arribant el mes d'agost comencen els concerts a Cartoixa, enguany no escoltaran la música dels Festivals Chopin tres amics que ens han deixat. Ben segur que des d'allà dalt seguiran donant-nos suport. Ells són Joan March, H. G. Harold Greenberg i Ramona Avellanà i Argimí.

Dia 2 Jean March Luisada, músic nat el tres de juny del 1958, interpreta obres de Mozart, Chopin i Granados.

Dins el marc del Festival Chopin, el dia 9 a la Sala Capitular de Cartoixa fou inaugurada la mostra de pintura de l'artista català Frederic Amat. Aquest dia, perquè coincidís la cerimònia de clausura dels Jocs Olímpics no hi hagué concert.

Dia 16, el pianista rus Mikhaïl Pletnev, nat l'any 1957, feu un recital dedicat a la música de Frederic Chopin.

Michel Dalberto, pianista francès nat el 2 de juny de 1955, va interpretar el dia 23 obres de Chopin, Schubert, Fauré i Debussy.

El dia 30 el pianista de 81 anys, Shura Cherkassky, nat a Odessa, ens va deleitar amb obres de Jean-Baptiste Lully, Schumann, Chopin i Liszt. Va ser molt aplaudit i davant un públic enardit que l'aclamava va correspondre interpretant fins a cinc peces més.

Dia 2 de setembre, i ja fora dels festivals, per presentar un disc compacte, Ilan Rogoff, feu un concert de piano amb obres de Chopin.

CONVERSA D'ESTIU

A l'ombra d'un arbre davant Sa Foganya, sèiem fen rotllada, el dia de Sant Bartomeu, amb un grupet d'estiuencs que se senten valldemossins, ja que

Els organitzadors del festivals Chopin amb el pianista Mikhaïl Pletnev. Fotografia de Joan Miquel Ferrà

és la tercera generació que sense deixar cap any passen l'estiu a Can Marió a la vila. Erem els tres germans Meifren: Lluïsa, Maria i Carles; Margalida; Francisca Fortuny i jo. Conversàrem i vaig saber un poc de tot i de tots.

Lluïsa ens va dir que quan era petita ja venia amb el seu avi -el gran pintor Eliseu Meifren, el qual va immortalitzar la nostra terra. La seva tia Elisea va donar al Museu de Valldemossa un quadre i les màscares i mà del seu padrí.

Maria recorda amb nostàlgia les serenades que en la seva joventut li feien El Parado i els joves que li cantaven a la finestra. De Valldemossa li agrada tot, principalment els joves valldemossins.

A Carles -que és membre del Tribunal Suprem Civil d'Andorra i abans fou secretari general de la Delegació Perma-

nent del Copríncep Francès- li encanta agafar la barqueta i navegant arribar fins a S'Estaca o Sa Font Figuera per banyar-se en les seves aigües cristal·lines, però, al contrari de la seva germana, prefereix les joves valldemossines.

Francisca Fortuny és valldemossina perquè Son Oleza era dels seus avis i ella, quan tenia devuit mesos, quan morí la seva mare, passà a viure a la possessió. Malgrat que Son Oleza ja no és de la seva família, no ha deixat mai de venir a la vila vivint a Can Marió. Ella ha viscut tots els esdeveniments del poble com a cosa pròpia i després de trena-dos anys encara es plany perquè no va poder assistir a la canonització de la Beata perquè estava malalta en aquell moment.

Una altra entusiasta de Valldemossa, Margalida, és de Ciutat però ve sovint a

Sense deixar Valldemossa,
per comprar bé i aviat,
barat i de qualitat,
comprau al supermercat:

SUPERMERCAT VALLDEMOSSA.

C/ del Marquès de Vivot, 5

Tel.: 61 25 68

Telefax: 61 23 12 VALLDEMOSSA

Fotografia de Dolors Estrades.

Reunió d'amigues al Pla del Rei. Fotografia de Dolors Estrades.

Can Marió, perquè diu que el fresc ambient del nostre poble li dóna vida, i cerca un raconet per venir-hi a viure.

Conversant, conversant, ha passat el temps, com ha passat l'estiu i tothom ha partit cap a ca seva, a mi em resta l'esperança de poder conversar molts més estius amb els nostres amics.

MÒNICA D'HABSBURG

Com el seu parent l'Arxiduc, l'arxiduquesa Mònica d'Habsburg s'ha enamorat de Valldemossa. Ha passat un parell de dies a Can Marió acompanyada pel delegat del Govern d'Andorra, Roger Rosell, la seva esposa i una amiga. Va assistir acompanyada per la consellera de Cultura del CIM, Pilar Ferrer, a una missa solemne a la parròquia celebrada per un capellà del seu sèquit, al final de la qual fou interpretat en honor seu a l'orgue l'himne alemany.

La seva estada va coincidir amb la visita dels reis d'Espanya, i va acompanyar-los en la inauguració del Museu Municipal.

ESTIU 92

Com cada estiu, un grup de vint amigues marxoses ens reunim a diferents indrets per tal de conversar un poc de tot, berenar i divertir-nos.

En el que duim d'estiu ja hem anat a Son Maixella, dos pics a Sa Marina, al Pla del Rei, a Son Salvanet i a Can Català. Encara n'hi ha un parell més de projectades, si no plou.

Dolors Estrades Calafat

amb el suport de

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

Racó del jovent

Ja han fet 18 anys
Catalina Thomàs Martorell Salvà (9
d'agost)
Roger Jorge Real Sampietro (23
d'agost)
Jorge García Fuster (27 d'agost)

OLIMPIADES

Dos joves valldemossins han pres part activa a les Olimpíades. Hem tengut una voluntària olímpica, Maria del Pilar Rovira, la qual després de dos anys de preparació ha col·laborat amb el Comitè Organitzador de Barcelona 92. Per altra part, el regidor d'Esports i Joventut, Miquel Boscana Ripoll, "Montero", ha portat la torxa olímpica al seu pas per Mallorca.

Catalina Thomàs Martorell

Aquests són els organitzadors d'una festa ben sonada a la qual tothom hi és ben arribat, que es fa cada any a Son Salvanet: és la festa de Sa Figuera. El cartell el pintaren un munt d'artistes espontanis a S'Olivera.

Xisco Mulet i Eva Barceló en plena actuació al Foro de Mallorca. Aquesta simpàtica parella de balladors ha obtingut el cinquè lloc en la classificació del I Concurs de Ball de Saló de les Balears 1992. Varen haver de passar cinc eliminatòries per poder arribar a la final. Per les festes de la Beata varen oferir el seu art als valldemossins i el 21 d'agost a una festa organitzada pel Romaní i S'Olivera els fou retut un simpàtic homenatge.

LA VEU DELS NOTRES POETES I GLOSADORS

Pere Bru Serrano, membre del nostre equip de redacció, ha obtingut el primer premi del certamen de gloses I Edició Pau Noguera, "Sarol", convocat a Sóller amb motiu de les festes de Sant Bartomeu.

El treball, titulat *Sa Roqueta* i presentat sota el lema Municipis, consta de cinquanta-tres gloses de sis mots de perfecta mètrica i dedicades una a cada un dels pobles de Mallorca.

1. Alaró

En Cabrit i en Bassa feren
un foc per bullir l'anfós
mes, torrats foren tots dos
pels qui, berbes, no en volgueren
i, del Castell, romangueren
records d'un fet espantós.

2. Alcúdia

Del romà, fores la mel
sorgida del seu conró

i sofrires la vençó
del vàndal, poble cruel;
de l'Illa la més fidel,
et va fer l'Emperador.

3. Algaida

Rosa de pau desitjada
i danses dels cossiers;
aquí no hi valen doblers
per veure tal ambaixada,
arrel de saba assenyada
entre festes i quefers.

4. Andratx

El Port, Sant Elm, S'Arracó,
vella Trapa i Camp de Mar,
imatges de qui tastà
el risc a Batabanó;
fou, "carta i cosa", llaor
d'un Andratx que lluny mirà.

5. Ariany

Ja recull l'alfabeguera
el dimoni, ben rabent,
i la donarà a la gent
que a l'església l'espera

i, si en plantau de primera,
en tindrà per l'any següent.

6. Artà

En els segles sempre hi caben
uns talaiots que somriuen;
Sant Salvador, on es viuen
els amors que mai no acaben;
i la Vila on les pedres saben
històries que no s'escriuen.

7. Banyalbufar

Sobre polides marjades
que vinya foren un dia,
hi dibuixen belles fades
paraules de poesia,
i la dolça companyia
del llambreg de les onades.

8. Binissalem

Diu, com canta, la Tardor
que sou Casa de la Pau
i vostre nom me complau
assaborint un tassó
de la verema millor
quan, la bóta, començau.

9. Búger

Són les flaires dels molins,
és la llum que t'il·lumina
quan fas blanca la farina
i les gloses dels padrins;
"Festa d'Es Jai" genuïna
i un siurell en mans de nins.

10. Bunyola

Cançons i pau, les corones
que et porten els serafins;
misteriosos jardins
on volen les papallones
i amb els teus ulls acarones
els brolladors argentins.

11. Calvià

Santa Ponça, Sa Porrassa,
Jaume "Lo Conqueridor";
pels "Montcada", gran dolor
que llàgrimes arrabassa;
aigua i alls, per a qui passa
per Bendina, el millor.

12. Campanet

Vidre, coves, fonts ufanas,
turisme i agricultura,
una tasca sempre dura,
testimoni de mans sanes;
quan surten paraules planes,
fins i tot, el temps s'atura.

13. Campos del Port

Tàperes envinagrades
de vila tam ramadera
on la vella formatgera
mai no té portes tancades
i unes olives trencades:
un berenar de primera!

14. Capdepera

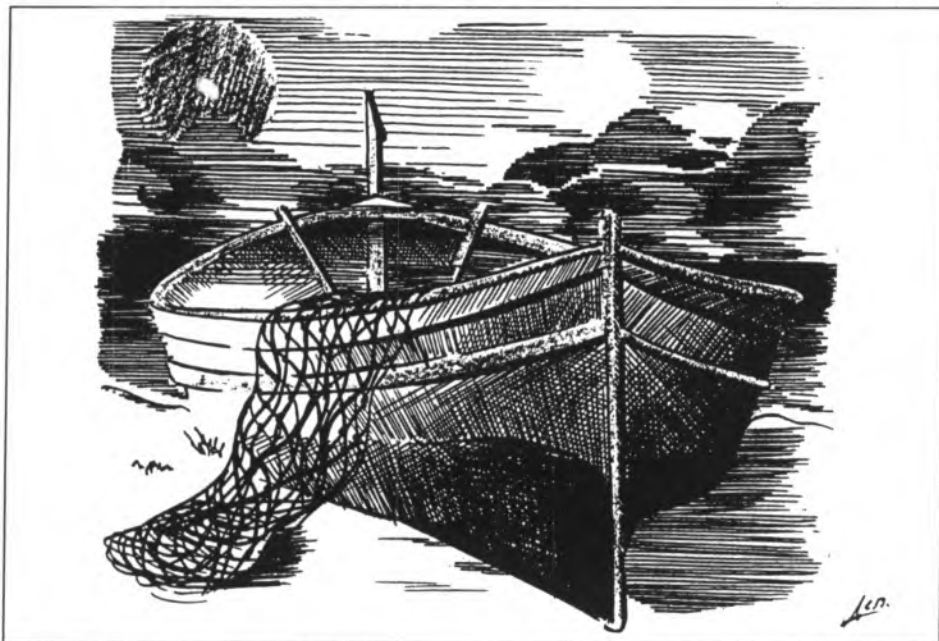
Ets vila fortificada
del Rei en Jaume, l'hostatge
per fer-los perdre coratge
als veïns, d'una vegada;
una senalla trenada
porta, de pau, un missatge.

15. Ciutat de Mallorca

Les murades esvaïdes,
la Seu, la Llotja, Bellver,
les esperances florides
de qui creu de bona fe,
que Ciutat tornarà a ser
clau de bones acollides.

16. Consell

Espardenyes i trinxets
nascuts de l'artesanía
per als ulls sou harmonia
fills de sentiments ben nets
i, de Son Braó, condrets
consells de la ruralia.

Dibuix de Concepció Bauçà de Mirabò

17. Costitx

Posseeixes l'estelada
des del teu observatori
i vius, com un robatori,
amb la vida despullada:
uns braus de tendra mirada
passen, lluny, un purgatori.

(Continuarà al proper número)

Pere Bru Serrano i Darder

(a rima lliure)

CA VOSTRA

A les germanes Coloma i
Matilde Borràs Ripoll

Paradís i palau
dins la vall encantada,
lloc de repòs i de pau
on trob el benestar.
Són els polits ramells
de mimosa daurada
i el xiprer vigilant
l'entorn de vostre llar.
Com dues infantines
dins tantes meravelles,
envoltades per flaires
de romaní florit,
portau al fons del cor
l'encant i la puresa
de flor del gessamí.

M. Encarnació Coll
Valldemossa, maig 1992

Catalineta de Son Gallard
ja petiteta tot santedat
tu guardaves ses ovelletes
dins es sembrat.
Menjaven herba i tu resaves
i no tocaven un gra de blat.

L'amo ho veu, queda espantat,
se'n va a ses cases emocionat.
Na Catalina Santa serà!

La beateta li diuen tots
perquè miracles és lo que fa
Sempre és temptada per Satanàs
ella es defensa.

L'amo ho veu, queda espantat,
se'n va a ses cases emocionat.
Na Catalina Santa serà!

Bernat Vila

WADI MUSA

Valldemossa, ombra, delit, refugi d'art passat.
Fàbrica, bossa, banc de l'immortal immortalitzat.
Record quasi sagnant, malmenat, no perdonat.
Cel, flaire, color, com paleta de pintor inoblidat.
Partitura de música estesa per tot l'univers creat.
Literatura d'or amb pedres precioses incrustat.
Poesia estampada a les teves muntanyes com escenari
inigualat.

Malenconia, enyorança, vida, resplendor, amor desterrat.
Lloc desitjat sols per uns quants, cobert i empresonat.
On solament es pot veure i es mostra per l'import abonat.
El que es distingeix a la llunyania com puresa i lloc no
tancat.

Allà on el sol, la pluja, la boira i l'encís no està barrat.
A la nit, des de l'altura, els estels t'obsequien amb un
càntic sens pecat.

Perquè en el crepuscle restà imprès d'un tint del bo i l'únic
creat.

Després et diu l'albada: Recordes la formosura que has
somnia?

Te n'adones que ets un reflex d'un Pare-Mare identificat?
La brisa et diu en un murmur que ets mostra de l'immaculat.
Ets bellesa esculpida per la mà de l'artesà per un do
celestial inspirat.

Com a pinzellada d'artista, el teu paisatge inigualable,
incomprensible és dibuixat.

Tens un gran monument on suren les notes musicals en el
teu cel desemboirat.

Estàs envoltada com un santuari que no és amagat, per
molts lloats.

Els adults t'estimen, gelosos, com quelcom que no pot ser
trencat.

I els més joves t'aprecien com quelcom que pertany al seu
vedat.

Ets, Valldemossa, com un florit cossiòl en un paradís
desitjat.

Ets, Valldemossa, la pau, l'assossec, un cel anhelat.

Ets, Valldemossa, el record cultural de la llavor que alguns
han plantat.

Ets, Valldemossa, com un bres on dorm i espera despertar
l'ignorat.

Antoni Balaguer Vaquer

"UN HOME QUE HA FET PAÍS"
GRÀCIES, LLOMPART.

ASSOCIACIÓ D'AMICS
DE LA GLOSA

El nostre amic, el glosador
Pere Gil, ha editat una plagueta de
gloses que ja han rebut gratuïtament
tots els socis dels AMICS DE LA
GLOSA. Publicam un parell de
gloses perquè sapigau de quin punt
es calça el nostre Pere Gil.

ES TREMPÓ

Regals de Mare Natura
com és ara es flairós prebe
mesclat amb sa tendre ceba
i tomàtiga madura.

Aquests productes de s'hort,
trempats amb sal i vinagre
(val més que pegui per magre
que no sia massa fort).

Si s'oli que hi posau
ve d'una bona tafona
la cosa queda rodona
enc que tengui un poc de grau.
Ja ho diu en Jaume Barquerès:
"Amb bones llesques de pa pagès".

JARRET

Tots sabem que es jarret
és un peix de lo més fi.
Si fos gros com es dofí
seria més bo de fer net.

No n'hi hauria a bastament
just que fos com ses ratjades,
podríem menjar ses tallades
sense haver de posar esment.

Jo ho diu sa peixatera
de Santa Catalina:
"A aquest peix li manca popa
i li sobra espina".

Com veis, la mostra és molt
saborosa. Si la voleu, basta que us
faceu socis i us l'enviarem sense
cap despesa per la vostra part.

Més informació: ASSOCIA-
CIO D'AMICS DE LA GLOSA.
Passeig Marítim, 44. Edifici Tor-
remar. 07015 Palma. Tel. 40 16 75.

FESTIVALS DE MALLORCA

El Consell Insular de Mallorca ha confeccionat, per iniciativa de la Comissió de Cultura del CIM que presideix Pilar Ferrer, el programa Festivals de Mallorca 92'. És de gran utilitat per poder triar el concert que sigui més adient per al gust i la sensibilitat del públic en general i de cada persona en particular.

CORAL JOVENTUTS MUSICALS

Organitzat per la Federació de Corals de Mallorca, sota el patrocini de Sa Nostra, tingué lloc a la Plaça de la Carroixa de Valldemossa un concert de música de cor a càrrec de la Coral Joventuts Musicals dirigida per Concepció Oliver.

CONCERT D'ORGUE A L'ESGLÉSIA DE SANT BARTOMEU

El 26 de juliol a l'església parroquial de Valldemossa, Mn. Guillem Fiol Colom ens va oferir un concert d'orgue en el qual va

Son Ripoll, un moment de l'actuació de Francisco Bosch. Fotografia d'Antònia Serrano.

interpretar obres de compositors mallorquins: Mn. Joan m. Thomàs (1896-1966), Mn. Miquel Tortell (1802-1868), P. Antona Martorell (1913), Miquel Capllonch (1861-1935) i Mn. Guillem Fiol (1918).

VETLLADA ARTÍSTICA A SON RIPOLL

El 21 d'agost els propietaris de Son Ripoll, el matrimoni Rotger, va

oferir als jardins de la seva possessió, Son Ripoll, una altra edició dels concerts que cada any reuneix gran quantitat de públic.

Presentà l'acte, com és costum, la coneguda actriu i poetessa Catalina Valls, la qual es va acomiadar dient que era el darrer any en què ho feia per tal de donar pas a la joventut. El concert constà de dues parts. La primera fou un homenatge a Gioacchino Rossini en el bicentenari del seu naixement i actuaren un grup de joves artistes lírics, al piano, Margalida Furió.

A la segona part actuaren els barítons Francisco Bosch i Gabriel Aguilera i el tenor Josep M. Olives

acompanyats al piano per Andreu Bennàssar.

A l'intermedi, el conegut poeta Esteban Pisón ens va oferir el II Talilismán Paipái de Son Ripoll amb el seu poema: "Para obtener un deseo".

Finalitzat el concert, els amfitrions convidaren els assistents a pa amb sobrassada de Son Ripoll, entre d'altres plats d'un variat bufet mallorquí.

ANECDOTES DEL FESTIVAL CHOPIN 1992

NARCÍS SERRA (VICE-PRESIDENT DEL GOVERN ESPANYOL) I SENYORA: Els Jocs Olímpics varen esser meravellosos i extraordinària la cerimònia de clausura. Ells cada dia es feien una llista de les competicions més interessants, i allà on passaren més calor va esser a la piscina olímpica i al tennis.

Per cert, ens han dit que la seva dona, a més de simpàtica, és com a professional una dentista excel·lent. Ens complau que se sentin com a casa i després del concert mengin coca de trempó de Valldemossa i prenguin una mica de vi amb nosaltres.

JOAN CARLES PALOS: Es va acomiadar de nosaltres per anar a Santander i assistir al concurs internacional de piano d'aquella ciutat. Li agradaren molt els finalistes, tant el rus com el xinès. Ha tornat a Valldemossa per anar al concert del 6 de setembre que ha de filmar Antena 3 TV.

VÍCTOR JORQUERA (AFINADOR DEL PIANO): Com influeix en l'acústica del piano, per a la seva expansió, que pintin els corredors amb una pintura plàstica o no. Per motius també acústics es col·loquen al final del corredor unes xarxes de pescador.

I de com pianistes amb experiència, com Shura, en reparar els cantons de pedra de les parets del corredor (que fan rebotar el so) toquen el piano amb més suavitat.

JOAN FAGEDA (BATLLE DE PALMA): Com li agrada la música clàssica i que no ha pogut venir a tots els concerts perquè té una agenda massa completa i de l'orgullós que està de la seva família, que li procura qualche descans.

Per cert, des de l'any 1981, és la primera vegada que el batlle de Palma assisteix al Festival Chopin.

LES SENYORES CATALINA ESTRADES, PERLA LLADÓ, MARGALIDA RIPOLL I CATITA ESTARÀS: Coincidiren en el fet que els concerts, a més de molt bons, sempre eren relaxants. Amb un ritme variat per concert: perquè interpreten peces de diversos autors,

perquè cada pianista toca amb una intensitat diferent (per exemple, una polonesa amb molta força o més suau) i així arriben a la gent de distintes maneres (segons el caràcter i la sensibilitat de cada persona).

A més, al món tècnic n'hi ha que es "mengem" notes i altres que les canvien o que, per originalitat, n'afegeixen de pròpies.

JOAN ANTELM (PROFESSOR A SANT FRANCESC): De com, amic de fa molts d'anys, ens distreu cada entremig del concert amb un acudit... Això és el president que va en avió per damunt Àfrica i mira per la finestra i veu els pobres nins i demana -¿Com és que estan així? - Perquè no mengem. En davallar de l'avió s'acosta a un nin i agafant-li la galta li diu seriosament: -Hay que comer más...

ANTÒNIA SERRANO, NILS BURWITZ I JOAN MUNTANER (BATLE DE VALLDEMOSA): Parlant al pati de les Murteres de la netja dels carrers de Valldemossa i com estan cuidats i adornats els carrers i les cases a altres països com Alemanya.

En Nils s'ofereix per col·laborar en el que fes falta (tot pel poble)... I ara, ens diuen, pinta la bandera de la carrossa de la Beata que va a Palma... (que després adornen moltes senyores del poble que cada any fan feina per amor a la Beata).

JOAN MIQUEL FERRÀ (FOTÒGRAF DEL FESTIVAL): Com li agrada passar el dia al port de Valldemossa, per cert, molt ben acompanyat. Que treballà per als diaris *El Día 16* i *Baleares* com a reporter gràfic (creim que el que més li agradava era anar els diumenges al futbol i encalçar els *vips* a l'estiu per tota l'illa) i ara fa classes de fotografia.

MIQUEL MUNTANER I TONI MERCANT: Durant el concert tengueren telepatia i pensaren en la pau i la tranquil·litat que se sent dins la Cartoixa, com també en el silenci que hi ha (tenen raó, malgrat qualche tosina, el grill del pati que ens acompanya un vespre calorós o el rellotge que lamentablement sona cada concert).

BIEL MESQUIDA (ESCRITOR I PERIODISTA): Del proper viatge a Bogotá i després a Granada i a l'Expo de Sevilla amb el Rector de la UIB. Vàrem coincidir en el fet que una de les coses úniques del món, per la seva bellesa i el seu so, són les cascades d'Iguazú, i que, a més, són un record relaxant quan hi ha dies de boira.

PEP MAUR (ESCUPTOR): Que fa feina amb la mateixa bellesa dels seus ulls blaus transparents. Ens conta un acudit... Un home s'atraca a una font per beure. Surt la veïna i li diu: ¡No beba, que hace daño! L'home, que no hi sent gaire, la mira i s'acosta més a la font. La dona li torna a dir: ¡No beba, que hace daño! L'home: ¿Qué dice? La dona respon: ¡Que beba, que es muy buena!

JOAN MOLL (PIANISTA): De la il·lusió que té perquè els seus fills el facin padrí. És molt infanter i quan posaren el nostre fill assegut al piano, ell ens digué que la primera nota havia estat una Fa, i que era una bona manera de començar un concert... de moment, frueix jugant, però tot pot esser...

JOSEP MOLL (DIPUTAT): Que les dues millors decisions de la seva vida varen esser: la primera, casar-se amb la seva dona i, la segona, deixar de fumar.

RAMON ANDREU (FILL): Com amb el braç esquícat va guanyar la cursa de bicicletes de pujada del port de Valldemossa. Suposam que durant uns dies no degué tocar el violí.

DOLORES ESTRADES: Parlàrem del fet que era una llàstima no tenir fotos de record de quan els Reis la saludaren a ella, als seus pares, Pedro i Catita, als senyors Català, als senyors Calafat, a

nosaltres i, especialment, quan saludaren el seu amic d'infància Bernat Reüll o els antics posaders de Can Fontanar, Pep i Tonina, o quan compartiren amb els convidats un còctel al jardí de la cel·la, demostrant que són persones simpàtiques i senzilles i que hi ha gent menys important amb molts més fums.

FERNANDO ROMAI (JUGADOR DE BASQUET DEL REAL MADRID): Com li agrada dur les camisetes del Festival, i la nostra preocupació perquè li estiguin bé.

TONI AMENGUAL I JOSE CARLOS ALABARTA (TREBALLEN EN EL MUNTATGE DEL CONCERT): Com aconseguiren en el darrer concert un autògraf de Susana Egea i una caricatura de Paemino, artistes de Tele 5.

EL PIANISTA SHURA TXERKASSKY: Ens va dir el secret per estar tan bé als 81 anys... i toca meravellosament aconseguint aixecar la gent i entre crits de ¡torero! toca cinc bisos, entre els quals destaquen: Un preludi que ell composà als onze anys, un boogie boogie i el Tango d'Albéniz... el secret és menjar cada dia iogurs i fruita i també un bon filet, si cal.

Per altra banda, ens comenta com confonen el seu llinatge: una senyora, després d'un concert a Àustria, li donà l'enhorabona perquè tocava com el seu pare Txai Koski.

De fet, una senyora cridà a l'oficina del Festival demanant entrades per al concert de Txai Koski...

LOURDES SAMPOL (PINTORA): Ens diu com li comentaren una vegada què bones que eren obres seves a les exposicions i per confusió de llinatges pensaven que eren de la seva amiga Dolores -Sampol.

PEP DE SON MAS: Que parlà amb el simpàtic i galant Jack Nicholson i s'entengueren de meravella, al bonic jardí de Can Miquel Douglas (que ens digué a una altra festa que la millor manera d'aprendre idiomes és fent amics a altres països -un bon consell.

GONZALO AUGUSTO (MANAGER DE MÚSICS): Comentarem que un pianista té per costum retxar el banquet (per fixar una posició més còmoda per tocar) però aquí li posarem un bocí de paper. Que una vegada a l'Auditorium de Madrid demanà tots els banquets per provar-los i finalment va triar el primer, pensant que era el cinquè que provava.

Ens contava que en una ocasió, a la Filharmònica de Bilbao SHURA TXERKASSKY, poc abans del concert, li preguntà: -¿Que hi ha molts de pianistes entre el públic? A la qual cosa ell va respondre amb un lacònic -No. SHURA es va emparar i li digué: -¿Que no hi ha pianistes a Bilbao? Com és que no vénen a escoltar-me?... ACHUCARRO tampoc no ha vingut. En Gonzalo se'n va desfer com pogué dient-li que potser estava de gira, o costipat.

El dia del concert a Valldemossa, li fa la mateixa pregunta i la resposta -amb la lliçó ben apresada- no es va fer esperar: -N'està ple. Això el tranquil·litza bastant.

La veritat és que en Gonzalo no ho sabia, però eren nombrosos els pianistes asseguts entre el públic per escoltar el Mestre. Cit de memòria: FRANCESC BLANCO, SUZANNE BRADBURY, ALBERT DÍAZ, MIQUEL ESTELRICH, JOAN MOLL, XAVIER MUT, JOSÉ ORTIGA, ILAN ROGOFF.

Va arreplegar signatures perquè l'Ajuntament de Palma dediqui un carrer de Son Armadans a la memòria del nostre amic Harold J. Greenberg (crític mu-

sical del *Majorca Daily Bulletin*).

Aquest any recordam especialment els amics com Joan March (les Converses a Son Galceran), Harold Greenberg, Ramona Argem o José Bethencourt... Perquè la Música sempre els acompanyi...

ELS SENYORS ROGOFF: Que ens convidaren a sopar al xalet de la Puerta, i la senyora Rogoff ens oferí com a postre feta seva un gató d'ametlla i ens contà un acudit ben maco: Una comunitat de cartoixans, on cada any només poden dir dues paraules el dia de Gràcia. Entra un cartoixà nou a l'orde i el

primer any diu: -Llit dur, i tots el miren estranyats; l'any següent arriba el dia, i quan li toca a ell diu: -Menjar dolent. Arriba el tercer any i tots el miren amb mala cara, perquè només es queixa, i quan li toca parlar diu: -Me'n vaig.

També ens agradà escoltar el disc que dugueren de Nord-amèrica d'una cantant d'òpera que omplí un teatre amb 2000 persones, però el seu èxit radica en el fet que desafina brutalment aposta o en el fet que és la dona d'un dels més rics d'allà.

XISCO CATALÀ: S'acomia fins al proper any, perquè se'n va a Milà per fer un màster d'Econòmiques durant dos anys... Bona sort!

Les gràcies a tots els que han vingut i als socis i a les institucions que fan possible aquest Festival.

Hi ha un motiu general i contagiós per aguantar, dues hores cada diumenge del mes, aquestes cadires de fusta tan dures... Un gran amor per la música i uns grans concertistes que ens acompanyen i fan història a Valldemossa.

Des d'aquestes línies, una afectuosa salutació per a totes les persones que es troben arreu del món i que per diverses raons no han pogut ésser amb nosaltres enguany. Els esperam el proper estiu 1993!

María José Mas i Jaume Capllonch

CXXV ANIVERSARI DE L'ARRIBADA A MALLORCA DE L'ARXIDUC LLUÍS SALVADOR

L'Obra Cultural Balear a Valldemossa va organitzar una conferència seguida d'un sopar per tal de commemorar l'arribada a Mallorca del l'Arxiduc. Els actes tingueren lloc el dia 22 d'agost amb el suport de l'Ajuntament de Valldemossa.

Sota el títol "La cuina popular a les rondalles mallorquines" Sebastià Trias Mercant va pronunciar una conferència que va començar parlant dels punt de referència d'aquest estudi. Mossèn Alcover inicià l'any 1880 el recull de les rondalles, mentre l'Arxiduc arreplegava material per al seu *Die Balearen*, començat el 1869. Weyler publicava el llibre *La topografía físico-médica de las Islas Baleares*, editada l'any 1854. En les tres obres trobam moltes referències sobre la cuina mallorquina. Sobre aquestes dades ens va oferir una documentada i al mateix temps amena conferència a l'Ajuntament Vell.

Tot seguit ens traslladàrem al restaurant Can Costa, on poguérem sopar d'un menú confeccionat segons receptes recopilades per l'Arxiduc, que us oferim a la secció "La Nostra Cuina".

El conferenciant, Sebastià Trias. Fotografia d'ASD.

Joan Fuster

A Sueca (País Valencià) va morir Joan Fuster. L'Obra Cultural Balear li va retre un homenatge en el qual poguérem veure uns vídeos emesos anteriorment pel Canal 9 i sentir l'elogi de la seva vida i personalitat que feren Josep M. Llompart, Francesc Burguera, Josep Melià i Antoni Mir. Poeta i escriptor, és autor del llibre *Nosaltres, els valencians*. D'aquesta obra diu Josep M. Llompart: "Nosaltres, els valencians, aquell llibre aclaridor i magnífic, guia i fonament del nacionalisme en el País Valencià, i potser en tot el conjunt de Països Catalans, se sent en algun moment com un batre d'ales de coloms cap als horitzonts de la il·lusió i del somni".

Andreu Bestard i Mas

El 18 de juliol Santa Maria del Camí va retre un merescut homenatge al senyor Andreu Bestard i Mas. L'historiador Josep Capó feu una semblança biogràfica de l'homenatjat. Tot seguit el glosador santamarier Rafael Estarellas va dir unes gloses. Mateu Morro, batlle de Santa Maria del Camí, va fer

un breu parlament. A causa d'esser a Valldemossa i de la seva precària salut no hi pogué assistir i fou representat per la seva filla Joana Maria, la qual va agrair l'homenatge en nom seu i de son pare. Quatre dies després el batlle de Santa Maria es desplaçà a Valldemossa amb dos regidors per tal de lliurar-li una placa commemorativa.

Dissortadament, els anys pogueren més que les ànsies de viure i el 4 d'agost, als 89 anys, Andreu Bestard moria al seu poble nadiu.

Fill de Pere Bestard, santamarier, d'una nissaga d'industrials i emprenedors i de Joana Anna Mas de Valldemossa, era persona activa, inquieta i polifacètica, va dedicar la seva vida a l'ensenyança i a la investigació històrica, trobant temps per cultivar la fotografia i la pintura. Fou regidor de l'ajuntament del seu poble i treballà activament per la cultura. Obtingué premis literaris i rebé homenatges dels seus antics alumnes de Campanet i Santa Maria del Camí. Fou a petició de l'ajuntament i a proposta seva que el Consell de Ministres del 31 de maig de 1963 aprovàs que el municipi de Santa Maria es pogués dir com s'havia dit des de la reconquesta del segle XIII fins al segle XVII, Santa Maria del Camí. Col·laborà amb els seus treballs a moltes publicacions, entre elles a *Corpus de Toponímia de Mallorca*, *Cort*, *Lluc*, *Coanegra* i també a la revista *Miramar*.

Era casat amb la valldemossina Francisca Darder, i té una filla, Joana Maria, i un nét, Andreu.

Andreu Bestard amb la seva filla, Joana Maria i el batlle de Santa Maria del Camí. Fotografia d'ASD.

LA CAPELLETA DEL BEAT RAMON

Encara que no és beat, Ramon Llull ha rebut al llarg dels segles aquest títol i així l'ha considerat quasi tothom. En aquests moments està en marxa el procés de la seva betificació, per això hem trobat escaient contar-vos la història de la capelleta del Beat Ramon.

Deu anys després d'arribar a Mallorca, l'Arxiduc Lluís Salvador volgué recordar el sisè centenari del col·legi de llengües orientals de Miramar i va projectar el que seria la capelleta del Beat Ramon. Les festes que feu per a la col·locació de la primera pedra foren sonades. La data escollida fou la del 16 de novembre de l'any 1876, el mateix dia en què sis-cents anys abans una bula pontificia aprovava la creació del col·legi fundat per Ramon Llull a Miramar.

Les tempestes impediren l'arribada a Mallorca de l'Arxiduc, portant-lo a les platges de Bugia. La data fou fixada de

nou per al dia 25 de gener de l'any següent, perquè era el dia en què es commemorava la conversió de Llull. Però per fer la festa religiosa i popular no bastava un sol dia, i amb la idea que el poble i els camperols hi poguessin assistir, es va fer el diumenge dia 21 la festa religiosa.

Era un dia primaveral, de les calmes del gener, a la missa solemne celebrada a l'oratori de Miramar el canonge Joan Maura retia homenatge a Ramon Llull fent el panegíric, que finalitzava amb aquestes paraules:

"!Oh, benaventurat Llull! Feis que aquesta illa, sa vostra pàtria, que sempre ha admirat y venerat sa vostra ciència y sa vostra virtut, veja prosperar entre els seus fills sa ciència y ses lletres, amigablement unides ab sa fe; y que d'aquesta santa unió nesquen béns temporals y virtuts religioses que nos conduesquen per es camins del cel."

Es cantà *L'Himne de Miramar en honor i glòria del Beat Ramon Llull*, lletra de G. Rosselló i música de B. Torres.

Després de la missa es formà una processó amb el clergat i poble assistent, precedits pel penó de l'antiga Universitat Lul·liana, que partí per un caminó que conduïa al lloc on s'alçaria el monument. Allà col·locà la primera pedra, que l'Arxiduc havia dut des de Bugia.

Tot seguit començà el ball popular, al qual era tan afeccionat l'Arxiduc. La festa es va perllongar fins ben entrada la nit, quan des dels terrenys de la futura capelleta es dispararen bengales.

El Santíssim Sagrament estigué exposat tres dies dins una custòdia gòtica vinguda d'Austria a l'oratori de Miramar.

L'acte literari comptà amb la presència, a més del l'Arxiduc i la seva mare, de les autoritats del país, i s'hi llegiren la memòria històrica, obra de J. M. Quadrado i composicions poètiques del poetes següents:

Victòria Peña d'Amer, Margalida Caimari de Bauló, Manuela de los Herreros de Bonet, Joan Palou i Coll, Jeroni Rosselló, Miquel Victorià Amer, Eduardo Infante, J. L. Pons i Gallarza, Josep Taronj, Joaquim Fiol, Onofre M. Prohens, Ramon Picó i Campamar, Tomàs Aguiló, Joan Alcover i Maspons, Gabriel Maura, Antonio Frates i Sureda, Bartomeu Ferrà i Perelló, Mateu Obrador Bannassar, F. M. Servera, Pere d'Alcàntara Peña, Tomàs Forteza i Cortès, Leon Carnicer, Juan O'Neill, Francisco Manuel de los Herreros i Miquel Costa i Llobera.

Aquesta llista, per la quantitat i la qualitat dels participants, dóna una idea de la importància i el ressò que tingué aqueix certamen literari, en commemoració del qual el mateix any l'Arxiduc va editar en un llibre tot el que s'havia escrit per a l'esdeveniment, inclosos l'himne i el sermó. I si els primers escriptors del moment aportaren les seves obres per enaltir la figura i l'obra de Llull, no podem oblidar el gran estimador de Mallorca, Lluís Salavor, el qual organitzà i finançà tots els actes.

Estat en què va quedar la capelleta després del llamp. Fotografia de Miquel Ripoll.

Estàtua de Ramon Llull dins la capelleta.

La capelleta tal com la va fer construir l'Arxiduc. Fotografia de Sebastià Mas.

Passat el temps, es va acabar la capelleta. Era rodona i a l'interior hi fou col·locada una estàtua de Ramon Llull. Abans d'arribar a la capelleta es passava per una placeta amb bancs de pedra al voltant i una taula, també de pedra, enmig. Allà s'iniciava una escaleta que baixava cap al penyal i mitjançant un pontet s'accedia a la rotonda, circumdada per una barana de ferro. Al centre, mirant a la Mediterrània, cap al ponent, la capelleta era un símbol de la devoció de l'Arxiduc vers Ramon Llull.

I tot això no ho havia fet per a ell sol, sinó que tothom podia gaudir-ne, ell no tancava els seus miradors amb filferro de pues, ni tancava amb barreres, cadenes i panys de maleta els seus camins, ni impedia el pas per les dreceres seculars. No, els que estimaven la natura eren benvinguts a les seves possessions.

Dissortadament els temps i els

propietaris -llevat d'honroses excepcions- han canviat els costums.

Els elements també han contribuït a desfer part de l'obra de l'Arxiduc. Un llamp va destruir la capelleta, a l'estàtua de Ramon Llull sols li va rompre un dit i fou retirada pels seus propietaris.

El fet és que la bella capelleta, per a la qual es féu tanta festa i que fou tan visitada i admirada, cent quinze anys després de la col·locació de la primera pedra està en ruïnes per culpa del llamp o tal vegada per la manca de sensibilitat dels que podien haver-la restaurat.

Fa una sèrie d'anys, la propietaria va oferir-la al poble valldemossí amb la condició que l'ajuntament l'arreglàs. Al·legant raons econòmiques no s'acceptà l'ofertament. I la Revista *Miramar* creu que encara seria hora d'intentar salvar-la perquè el poble pogués gaudir d'aquest mirador de meravellosa panoràmica. Al

mateix temps constituiria un doble homenatge.

Primer, a Ramon Llull, el qual, entre la vinya i el fonollar, va fundar la seva escola de llengües orientals, fa 715 anys.

En segon lloc, a l'Arxiduc Lluís Salvador, ecologista, promotor del turisme, estudiós dels nostres costums, estimador de Mallorca...

Creim que si hi hagué un Arxiduc, ni hi ha cap motiu perquè no n'hi pugui haver un altre... si no arxiduc, persona sensible enfront de la bellesa, la cultura i la història d'aquest tros privilegiat de Valldemossa, i un dia doni al poble el goig de veure restaurat el monument, que podrà una altra vegada estar al seu abast.

Bibliografia: *Homenage al Beato Raimundo Llull en el sexto centenario de la fundación de Miramar*. Impres a l'Establecimiento Tipográfico de Pedro José Gelabert. Palma. 1877. El llibre esmentat, com també les fotografies que publicam són propietat de Miquel Ripoll.

Vitralls a la Cartoixa

En el seu pregó de festes, Nils Burwitz va dir que el pintor Josep Coll i Bardolet i ell regalarien dos esbossos per fer uns vitralls que es col·loquin als finestrals de damunt cada portal lateral de l'església de la Cartoixa.

LLIBRES I REVISTES

Josep Coll i Bardolet

Hem pogut saber les gestions que estan fent la directora de les escoles de Campdevàrol, Montserrat Prat de Cuyà, i la il·lustradora Pilarín Bayés per editar un llibre didàctic dirigit als infants per tal de, mitjançant un conte il·lustrat, introduir-los en la vida i en l'obra del pintor Josep Coll i Bardolet.

Santa Catalina Tomàs, una dona de coratge

Aquest és el títol del llibre que ha escrit el prevere Antoni Cano, gran estudiador de la vida de Santa Catalina Tomàs. Ell dona a conèixer caires fins ara desconeguts per a molts dels seus devots. "De tot el que diuen els seus biògrafs i les persones que la conegueren, hem de deduir que tenia una personalitat molt atractiva. Fou una dona decidida, d'una grandíssima força de voluntat i d'una simpatia extraordinària. Fou un vertader oracle a Mallorca. Des del moment de la seva mort rebé culte públic". El llibre, prologat pel canonge Bru Morey, fou presentat al monestir de Santa Magdalena el dia de la seva patrona per

Pilar Ferrer, Consellera de Cultura del Consell Insular de Mallorca, ja que l'edició està feta amb el patrocini del CIM.

Viatge al país de les cantàrides

Autor: Llorenç Moyà.

Edita: Documenta Balear.

Col·lecció: "Menjaments".

L'autor, conegut i reconegut com a poeta i dramaturg, va començar la seva obra literària publicant en prosa castellana. Malgrat la seva precocitat com a narrador, va caldre esperar fins al 1958 perquè aparegués l'aplec de contes *A Robines també plou*, l'únic llibre de prosa narrativa en català que l'autor va publicar en vida.

Viatge al país de les cantàrides reuneix la prosa narrativa de Llorenç Moyà que encara restava inèdita: tres contes escrits l'any 1956 que mostren una clara influència naturalista o, si es vol, tremendista, i la llarga, fluida i expressiva narració d'una excursió en moto per la Mallorca septentrional (Binissalem, Inca, Búger, Campanet, Moscarí i Selva) al final dels anys cinquanta. Aquesta curiosa *nouvelle* resta com a testimoni d'una societat que s'ensorrava cedint el pas a la societat turística i introdueix una crítica sobre els temps que corrien aleshores.

Les Illes Oblidades

Autor: Diversos.

Edita: Acta, Fundació per a les idees i les arts.

Col·lecció: "Quaderns".

El llibre conté els parlaments i els col·loquis que s'efectuaren a Barcelona el juny de 1991 en unes jornades destinades a apropar el coneixement mutu de Catalunya i les Balears, organitzades per ACTA. A aquestes jornades hi intervingueren, entre d'altres, Isidor Marí, directiu d'ACTA i que ha tengut cura d'aquesta edició, Miquel Roca Junyent, secretari general de Convergència Democràtica de Catalunya, i el president del Consell Insular de Mallorca, Joan Verger.

La Torre de Cala Santanyí

Autor: Josep Segura Salado.

Edita: Consell Insular de Mallorca.

Col·lecció: "Les Torres de Santanyí".

Interessant document que tracta de la història de la torre de defensa construïda en 1667 a la Cala Santanyí i com es troba en l'actualitat.

Nota: Al número 12 de la Revista *Miramar* informàvem sobre el Gabinet de Terminologia, que té ara una nova adreça. Si us hi voleu dirigir, cal que aneu o envieu les vostres cartes a:

Gabinet de Terminologia
Edifici Son Lledó
Cra. de Valldemossa, km 8
07071 Palma
Tel.: 17 30 62 i 17 30 15
Telefax: 17 30 69

FORN I PASTISSERIA "SA CARTOIXA"

Via Blanquerna, 1
Tel. pastisseria 61 25 20
VALLDEMOSSA

TENNIS

TORNEIG BEATA 92

Amb un ambient molt animat i un gran nombre d'inscrits en diferents categories, s'ha celebrat el torneig de tennis "BEATA 92", els resultats del qual han estat els següents:

ALEVINS: Guanyador: Pere Vila. Segon: Lluç Marco.

INFANTILS: Guanyador: Tolo Morey. Segon: Sito Lladó.

CONSOLACIÓ: Guanyador: Sito Lladó.

DAMES: Guanyadora: M. Mercedes Oliver. Segona: Carina Oliver.

SÈNIORS: Aquest any s'han inscrit en aquesta categoria uns quants nins que comencen a destacar i que ho han fet

Club ATV amb bons premis per als guanyadors i obsequis per a tots els participants de les diferents categories: dames, alevins, infantils i sèniors, i si les dames s'animen, en farem una de mixtos amb els millors del rànking de sèniors.

Per a final d'any convoca-

En sèniors, i amb tretze parelles participants, els guanyadors foren la parella formada per Emilio Mulet i Damian Ponce, que guanyaren a la parella José Bauzá-Nico Morey.

Els torneigs "BEATA 92" i "SANT BARTOMEU 92" han estat patrocinats per l'Exm. Ajuntament de Valldemossa.

rem la primera assemblea general de socis, que esperam que sigui molt concorreguda, i informarem de totes les activitats fetes i per fer.

Lluís Oliver Barceló

CURSA DE BICICLETES

Dins el programa de festes de Sa Marina 92 tingué lloc una cursa de bicicletes des de Sa Marina al Portalet. Els guanyadors foren:

- Amb bicicleta de corredor
- 1r. classificat: Ramon Andreu.
- Amb bicicleta de muntanya
- 1r. classificat: Lluís Cilimíngas.
- 2n. classificat: Xemi Calafat.
- 3r. classificat: Joan Ripoll.
- Va cronometrar la cursa Joan Lladó.

molt bé, ja que el guanyador ha estat el nin d'onze anys Marc Marco, el qual, en el rànking d'alevins del circuit de les Illes Balears està entre el deu primers, és guanyador del primer open Son Verí Nou i semifinalista del màster d'alevins.

La final del "BEATA 92" la va guanyar el sempre difícil i combatiu Gabriel Calafat.

TORNEIG DE DOBLES "SANT BARTOMEU 92"

Modalitat molt animada com cada any, ja que juntament amb els residents s'inscriuen els estiuejants, la qual cosa els dona més tradició.

En infantils, i amb catorze parelles participants, la guanyadora fou la formada per Tolo Morey-Xisco Romaguera, els quals guanyaren a la parella Toni Mercant-David Colom.

NADAL 92

Aquest any volem organitzar i patrocinar el Primer Torneig Social del

Arribada al Portalet.
Fotografia de Lluís Cilimíngas Casasnovas.

EXCURSIONISME

EXCURSIÓ A S'AVENC DE SON POU

(Santa Maria) 19.8.92

L'Obra Cultural Balear va fer una excursió a la Trapa. Ara ens han fet arribar aquesta fotografia que publicam amb molt de gust.

Itinerari: Son Perot (Orient, Bunyola), Es Freu, s'Avenc de Son Pou, Son Pou, Son Oliver, Son Agulla, Son Torrella (Santa Maria).

D'acord amb el que s'havia programat dies abans, i plantant cara al xafogós sol d'agost que escalfa de debó, un grup de Valldemossa: Barnaby King, Rafael Estaràs, Joan Lluís Muntaner, Pere Castell, Maria Sitjar, Joan Carles Palos, Francesca Nadal i Benigne Palos es van llançar a fer aquesta excursió deixant ben palès que no els esporugüia ni el sol d'agost ni la calor que per aquest temps frega els límits del que es pot suportar.

A les set del matí, a la fresca, sortim de Valldemossa amb quatre cotxes cap a Son Torrella, on en deixam dos per continuar amb els altres dos fins a Son Perot, on començam l'excursió.

Iniciam la marxa vers es Freu, que deixam a la dreta per continuar de pujada per un camí de carro. Després de passar

un portell continuam per un caminó que trobam quasi tot d'una a la dreta.

El torrent que anam a vorejar (torrent des Freu) discorre pel fons d'una pregona barrancada per seguir pel comellar de Coa Negra. El torrent, el veim sec com un os, ni una gota d'aigua.

Caminam bé, puix tenim moltes ombres i el paratge, bonic de bon deveres, és una bona compensació al pallissot de sol i calor que ens espera en arribar al raiguer.

El camí, un modest corriol i de fet una drecera, no es veu gaire fressat. Sembla que no hi passa molta gent, i la brutor (brossa) que l'ha envaït no dona moltes facilitats per a seguir-lo sense el risc de perdre'l. Per altra banda, té una cosa bona, i és que es manté molt amunt del llit del torrent, la qual cosa permet dominar una gran visió panoràmica, molt especialment des de sobre algun penyal que ens serveix de mirador.

Més avall deixam la drecera per situar-nos sobre el camí, el qual també es troba molt deteriorat.

Prop de les onze i al lloc convingut, ens reunim amb l'amo de Son Pou, qui ens obrirà la barrera que hi ha dins la mina que dona entrada a l'avenc. Aquest és com una gegantina campana amb un forat al sòtil, a mode de claraboia, per on hi entra la claror del sol. Per l'entorn es poden contemplar interessants estalactites i estalagmites de diferents formes i grandàries d'una excepcional bellesa. Els racons on no arriba la llum, fan la impressió que des d'un moment a l'altre pot sorgir un drac llançant foc i fum. Aquests racons s'han de visitar amb una pila elèctrica si es vol esbrinar tot el seu inqüestionable interès. La visió és dantesca i amb un accentuat aire de misteri.

Dins l'avenc hi romanem una bona estona contemplant aquella meravella i fent fotografies.

Es veu que pocs dies abans d'anar-hi nosaltres, ho va fer una colla de brètols (ases de dues cames) que, després de destrossar el pany de la barrera, repetiren la malifeta amb les estalactites i estalagmites. Un absurd i incomprensible tribut a un ramat de folls desconsiderats, pel sol plaer de fer mal.

Ja a les cases de Son Perot, ens acomiadam de l'amo, i carretera avall i amb un sol de justícia, ens disposam a enfrontar-nos a l'hora que ens resta de caminar fins arribar a Son Torrella, on tenim els cotxes.

Des d'aquí (13,30) un cotxe se'n va directament a Valldemossa i amb l'altre anam a recollir els dos que hem deixat a Son Perot. Tot seguit: Coll d'Honor, Bunyola, s'Esgleieta i Valldemossa.

I fins a una altra.

Benigne Palos

LA NOSTRA CUINA

"La nostra cuina", mai millor dit, perquè les receptes que us oferim són les que l'Arxiduc Lluís Salvador va recollir fa més de cent anys a Mallorca. És també el menú del sopar que férem a Can Costa amb motiu dels actes commemoratius del CXXV aniversari de l'arribada de l'Arxiduc a la nostra illa. Com a curiositat hi incloem els comentaris que ell feia de cada plat.

Menú de cuina popular mallorquina segons receptes de l'Arxiduc Lluís Salvador

I. Sopes amb col

Plat molt corrent per sopar. Els mallorquins el consideren la base de la seva alimentació, de tal forma que, si al vespre no mengen sopes, creuen que no han sopat.

- Hom prepara un sofrit en una greixonera amb dos grells o un tros de ceba, alls, julivert i oli. Es daura i s'hi afegeixen tomàtiga i col abundant tallada en trossets. S'hi afegeix l'aigua al sofrit i es deixa bullir algun temps. Després es mullen les sopes a la mateixa greixonera i es deixen al foc fins que s'han begut el brou.

II. Pilotes

Les sopes van acompanyades de pilotes. És un plat mallorquí molt vulgar.

- Es prepara una picada de carn de xot amb la qual es mescla una mica de xuia, herba sana, moradui, sobressada, ous, sal i espècies.

Les pilotes es mengen amb salsa feta amb pinyons, ametlles, nous i tomàtiga fresca, o en conserva si és l'hivern.

III. Gelat amb quartos

Durant la calor de l'estiu a Palma consumeixen molt de gelat. Els

pobres beuen gelat preparat amb ametlles o cacauets i sucre. Els venedors ambulants els venen a 2-5 cèntims el tassó.

Els quartos que quasi sempre acompanyen el gelat són una autèntica especialitat mallorquina, que considero una de les pastes més perfectes que hom pot assaborir, a causa de la seva delicadesa i fàcil digestió.

Amb aquests dolços podem beure un tassonet de malvasia, ja que Catalina Homar, la madona de s'Estaca, en feia de molt bona amb els raïms d'aquesta possessió de l'Arxiduc.

BÚSTIA

Des dels Alps suïssos, on passa l'estiu des de fa molts anys, hem rebut una carta del pintor Josep Coll i Bardolet. Entre d'altres coses, ens parla de la revista Miramar, la qual a partir d'aquest número té un nou dibuix a la portada i us hem de dir que gràcies a ell, que, a més de fer el dibuix, financia les tapes, ens podem permetre aquest luxe. Extreim uns fragments de la seva lletra: "Primerament vull dir-li que vaig llegir la revista Miramar mentre volàvem per damunt els núvols a deu mil metres d'altura, només per aquest detall ja podríem dir que es tracta d'un número de gran volada..." "No oblit com és lògic i natural el magnífic equip de redacció i col·laboradors que ben bé

mereixen la nostra felicitació, per la seva desinteressada dedicació..."

Nota de la Redacció: Tots els que treballam perquè aquesta revista sigui una realitat, agraïm de veritat l'encoratjament del nostre amic Josep Coll i Bardolet.

Dibuix de
Majo
Calafat

Com els nostres padrins entretenien els seus néts

Si al número anterior us parlàvem de les semblances i diferències d'alguns jocs i cançonetes infantils de l'illa de Menorca, avui farem el mateix de l'illa d'Eivissa. No treurem cap joc nou, sols compararem els que coneixem i podrem veure en les cançonetes lèxic propi d'aquella illa.

- Mans balletetes

És dels primers jocs que ensenyam als nostres fills o néts.

Mamballetetes,
toca manetes,
toca-les tu
que les tens petitetes. **Valld.**

Mam bellotetes,
pica manetes,
pica-les tu
que les tens polidetes. **Eiv.**

- Maneta morta

Agafau el braç del petit i feu-li moure la maneta. En dir: "suquí", feu que es toqui la careta.

Maneta morta
de pa i vi
m'ha dit ton pare
que et peguis just suquí! **Valld.**

Maneta morta
qui la comporta,
de pa i vi,
monssenyor Bofí,
pega i pega per aquí!
Maneta morta
de pa i peix,

que pega i pega
per aquí mateix.
Maneta morta,
maneta morta,
pega la torta! **Eiv.**

- Jocs de dits

Es compten els dits començant pel dit gros, en arribar al petit, l'estrenyen i el mouen.

Això és son pare,
això és sa mare,
aquest demana pa,
aquest diu que no n'hi ha,
aquest és es porcellí
que fa nyi-nyi, nyi!

Valld.

Aquest diu: anem a dinar,
aquest diu que no n'hi ha,
aquest diu anar-lo a robar,
aquest diu que això no es fa
i aquest: de què dinarem?
Gorriñet xim-xim,

[gorriñet xim-xim,
gorriñet xim-xim. **Eiv.**

- Ansa per ansa

Quan portàvem una senalla dues nines, una per cada ansa, la gronxàvem cantant:

Ansa per ansa,
pica la pansa,
dam un dobler,
dóna-me'n un altre
i te menjaré! **Valld.**

Ansa per ansa,
coa de pansa,
i un quarter de vi
per demà es matí.

Dibuix de Concepció Bauçà de Mirabò

Ansa per ansa,
coa de moltó,
vola per l'aire
com un papalló. **Eiv.**

- Arri somereta

Arri somereta
a Sóller hem d'anar
a menjar taronges
ara que n'hi ha. **Valld.**

Arri somereta,
anirem a ciutat
a veure sa tia
i es blonco Bernat. **Eiv.**

Abreviatures:
Valldemossa: **Valld.**
Eivissa: **Eiv.**

CONCURS DE DIBUIX, POESIA I FOTOGRAFIA UNA FLOR PER A UN PINTOR

En homenatge a Josep M. Coll i Bardolet

Organitza: Obra Cultura Balear a Valldemossa

PARTICIPAU-HI TOTS!

Bibliografia: Alumnes de 2n de preescolar B del C.P. Sa Blanca Dona. *CANÇONIUES. Cançons infantils i de festa*. Col·lecció "Nit de Sant Joan". Ed. Institut d'Estudis Eivissencs.

Antònia Serrano i Darder

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon 61 25 84
VALLDEMOSSA

Cafeteria Bar LA CARTUJA

Pça. Ramon Llull, 1
Tel. 61 22 40
VALLDEMOSSA

Bar Restaurante

CA'N COSTA

Teléfono 61 22 63
07170 Valldemossa - Mallorca

NOVA
COL·LECCIÓ
TARDOR - HIVERN

NACRE
Moda

C/ DE LA ROSA, 25
VALLDEMOSSA

VIATGI AMB B O N A COMPANYIA

**LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES
AL POLÍGON DE SON CASTELLÓ**

Gremi Fusters, 11 • Tel. 29 34 00 (8 línies)

Télex: 69120 • Fax: 75 81 31

SUCURSALS A: EIVISSA • COSTA DEL SOL • CALA D'OR • CALA RATJADA